

Ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς Για την πρόληψη της κακο- Ποίησης και παραμέλησης Των ηλικιωμένων

- Ιστορικό, Βέλτιστες Πρακτικές και Προτάσεις -

Από τον Εκδότη

Συντονισμός:
Ολλανδία (ANBO)

Σύνταξη:
Marlou Min (ANBO), με
την υποστήριξη της Maria van Bavel
και όλους τους εταίρους του έργου,
Σεπτέμβριος 2011
www.preventelderabuse.eu

Σχεδίαση:
Nilsson

ANBO

Περιεχόμενα

1	Εισαγωγή	2
1.1	Το Ευρωπαϊκό έργο	2
1.2	Αποτελέσματα έργου	3
1.3	Μεθοδολογία έργου	3
1.4	Συμπερασματικά	4
2	Ιστορικό	5
2.1	Κακοποίηση ηλικιωμένων	5
2.2	Κοινωνικές και πολιτιστικές πτυχές	8
2.3	Ισχύουσα Εθνική πολιτική	11
3	Βέλτιστες Πρακτικές	13
3.1	Διαδικασίες	13
3.2	Περιγραφή βέλτιστης πρακτικής	14
3.3	Ταξινόμηση βέλτιστων πρακτικών	15
3.4	Συμπερασματικά	19
4	Συστάσεις	22
4.1	Εθνικό επίπεδο	22
4.2	Ευρωπαϊκό επίπεδο	27

Εισαγωγή

Για περισσότερες από δύο δεκαετίες, το ζήτημα της κακοποίησης ηλικιωμένων ατόμων λαμβάνει διαρκώς μεγαλύτερη προσοχή στα πλαίσια της έρευνας, της πολιτικής και των πρακτικών. Η έκθεση του Π.Ο.Υ. (Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας)/Europe τον Ιούλιο του 2011 έδειξε ότι κάθε χρόνο, 2,7% (4 εκατομμύρια) του συνόλου των ατόμων άνω των 60 χρόνων βιώνουν σωματική κακοποίηση, 19,4% (29 εκατομμύρια) βιώνουν ψυχολογική κακοποίηση, 3,8% (6 εκατομμύρια) βιώνουν οικονομική εκμετάλλευση και τέλος 0,7% (1 εκατομμύριο) βιώνουν σεξουαλική κακοποίηση.

Η κακοποίηση ηλικιωμένων ατόμων αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο σαν μείζον κοινωνικό πρόβλημα. Αυτό το πρόβλημα είναι πιθανόν να αυξηθεί περαιτέρω, δεδομένης της ταχείας γήρανσης του πληθυσμού των κρατών μελών. Σε διεθνές επίπεδο, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, καθώς και οι εργαζόμενοι του τομέα, έχουν εκφράσει τις ανησυχίες τους για το πρόβλημα και έχουν ενώσει τις δυνάμεις τους για να κατανοήσουν καλύτερα το φαινόμενο της κακοποίησης των ηλικιωμένων, καθώς και των μεθόδων που απαιτούνται για την αντιμετώπιση της.

1.1. Το Ευρωπαϊκό Έργο

Το έργο «Διαδικτυακού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για την Πρόληψη της Κακοποίησης και Παραμέλησης Ηλικιωμένων (EuROPEAN)», διεξάγεται στο πλαίσιο της πρόσκλησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Πιλοτικό πρόγραμμα για την πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων (VP/2009/014).

Το έργο υλοποιείται από εταιρίες από την Ολλανδία (ANBO και MOVISIE), την Αυστρία (EuRAG Αυστρία), την Τσεχική Δημοκρατία (Zivotgo), την Ελλάδα (KMOP), την Ιρλανδία (Age Action Ireland), την Ιταλία (Anziani e Non Solo), την Πολωνία (Fundacja JA KOBIETA), τη Σλοβενία (ZDUS) και τη Σλοβακία (Fórum pre pomoc starším – národná sieť). Συντονίζεται δε από την Ολλανδική ANBO.

Ο ειδικός στόχος του έργου είναι η ανάπτυξη ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για την πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων ατόμων. Η διαδραστική δικτυακή πλατφόρμα του έργου, φέρνει σε επαφή τους ειδικούς με τους ενδιαφερόμενους από όλα τα κράτη μέλη, ενθαρρύνοντας τους με αυτό τον τρόπο να συζητήσουν, να συμβάλλουν και να στηρίζουν τις καλές πρακτικές αναφορικά με το σχεδιασμό πολιτικών μέτρων για την αντιμετώπιση της κακοποίησης. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, μπορούν να χρησιμοποιήσουν το πλαίσιο αναφοράς ώστε να βελτιώσουν και να επεκτείνουν τα υπάρχοντα μέτρα για την πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων, καθώς και να σχεδιάσουν νέες πολιτικές, όπου και όποτε χρειάζεται.

1.2. Αποτελέσματα Έργου

Τα κύρια αποτελέσματα του Ευρωπαϊκού έργου είναι τα εξής.

- Η ιστοσελίδα www.preventelderabuse.eu. Αυτή η διαδικτυακή πλατφόρμα παρέχει πληροφορίες για την κακοποίηση των ηλικιωμένων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής πολιτικής και έρευνας, καθώς και για το έργο, και απευθύνεται στους υθινόντες που διαμορφώνουν τη σχετική πολιτική, τους ειδικούς και τους ενδιαφερόμενους φορείς.
- «Έκθεση Θέσεων & Ιστορικού σχετικά με τη κακοποίηση των ηλικιωμένων στην Ευρώπη», που δημοσιεύθηκε τον Ιούνιο του 2010. Η έκθεση αυτή παρέχει βαθύτερη κατανόηση του φαινομένου της κακοποίησης των ηλικιωμένων, καθώς και το σχετικό πλαίσιο σε διεθνές επίπεδο.
- Εθνικές εκθέσεις για το συγκεκριμένο κοινωνικό και πολιτισμικό ιστορικό της κακοποίησης των ηλικιωμένων, καθώς και τις βέλτιστες πρακτικές για την πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων, σε κάθε μία από τις εννέα συμμετέχουσες χώρες. Οι εκθέσεις αυτές δημοσιεύθηκαν διαδικτυακά στις αρχές του 2011.
- Μια βάση δεδομένων με τις βέλτιστες πρακτικές για την πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων (στην αγγλική γλώσσα, διαδικτυακά).

«Η κακοποίηση ηλικιωμένων αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ως ένα μείζον κοινωνικό πρόβλημα»

- Ένα Πλαίσιο Αναφοράς (Έκθεση Θέσεων & Ιστορικού) που περιέχει τα αποτελέσματα και τις συστάσεις του έργου (μεταφρασμένο σε εννέα διαφορετικές γλώσσες): Η έκθεση αυτή προορίζεται για την διάχυση των αποτελεσμάτων μεταξύ των ενδιαφερομένων εθνικών και διεθνών φορέων χάραξης πολιτικής, καθώς και των εμπειρογνομόνων και των ειδικών

1.3. Μεθοδολογία έργου

Προκειμένου να αναπτυχθεί και να συγγραφεί η Έκθεση Θέσεων & Ιστορικού, ήταν απαραίτητο να συγκεντρωθούν οι απαραίτητες πληροφορίες από τις χώρες που θα συμμετείχαν στο σχεδιασμό. Ένα ημιδομημένο ερωτηματολόγιο αποτελούμενο από 11 ερωτήσεις συντάχθηκε από το MOVISIE, συζητήθηκε από την ομάδα εστίασης και αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα τον Ιανουάριο του 2010. Η συγκεκριμένη έρευνα διερευνά τους τρόπους με τους οποίους η κακοποίηση

των ηλικιωμένων γίνεται αντιληπτή, αναγνωρίζεται και καταπολεμάτε στις συμμετέχουσες χώρες. Και οι εννέα οργανισμοί εταίροι συνέλεξαν πληροφορίες μέσω συνεντεύξεων με υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, ειδικούς, ενδιαφερόμενους φορείς, ερευνητές, ιατρούς, εισαγγελείς και ομάδες υπεράσπισης συμφερόντων στις χώρες τους, προκειμένου να συμπληρώσουν τα ερωτηματολόγια. Συνολικά 78 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια ελήφθησαν.

Αναλύοντας το μεγάλο όγκο πληροφοριών, η MOVISIE επικεντρώθηκε κυρίως στις πιο σημαντικές πτυχές που εμπλέκονται στην βελτίωση της κατανόησης της κακοποίησης των ηλικιωμένων: Ποιες πτυχές έχουν επισημανθεί περισσότερο από τους ερωτηθέντες; Πώς μπορούν να κατηγοριοποιηθούν; Ποιες ομοιότητες και τις διαφορές μπορούν να εντοπιστούν; Η έκθεση ιστορικού και θέσεων εξέτασε τα κοινά στοιχεία μεταξύ των συμμετεχουσών χωρών, προκειμένου να δημιουργηθεί ένας ευρωπαϊκός φορέας.

Για να εμβαθύνει τις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν στην Έκθεση Θέσεων & Ιστορικού, η MOVISIE ανέπτυξε ένα μοντέλο για την Έρευνα Εθνικού Ιστορικού και Βέλτιστων Πρακτικών. Οι εννέα οργανισμοί-εταίροι απάντησαν σε πέντε ερωτήματα σχετικά με το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο της κακοποίησης των ηλικιωμένων στις χώρες τους (π.χ. ορισμός, μορφές, παράγοντες κινδύνου και προστασίας, διαφορά μεταξύ σκόπιμης ή τυχαίας κακοποίησης των ηλικιωμένων και θεωρίες για την επεξήγηση της κακοποίησης των ηλικιωμένων). Χρησιμοποίησαν επίσης μια περιγραφική μήτρα (matrix) με παρα-

δείγματα βέλτιστων πρακτικών. Επιπλέον, κάθε συμμετέχουσα οργάνωση δημιούργησε μια ομάδα εστίασης αποτελούμενη από ειδικούς, στην οποία συζητήθηκαν οι απαντήσεις αναφορικά με το ιστορικό σε εθνικό επίπεδο, τις βέλτιστες πρακτικές και τρεις περιπτώσεις κακοποίησης των ηλικιωμένων. Τα αποτελέσματα δημοσιεύθηκαν σε μια «Εθνική Έκθεση» όπου περιλαμβάνονταν το ιστορικό και οι βέλτιστες πρακτικές σε κάθε χώρα. Οι εκθέσεις αυτές διατίθενται στην ιστοσελίδα του έργου από το πρώτο εξάμηνο του 2011.

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας για το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς, ο κάθε εταίρος - οργάνωση, ταξινομήσε επίσης τις δικές του βέλτιστες πρακτικές και παρέιχε πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τις εθνικές πολιτιστικές πτυχές και τις τρέχουσες πολιτικές της χώρας που αντιπροσωπεύει. Αυτές οι πληροφορίες είναι διαθέσιμες στο διαδίκτυο ως συμπλήρωμα της παρούσας έκθεσης (www.preventelderabuse.eu).

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή των δεδομένων παρήγαγαν ένα μεγάλο όγκο πρακτικών ποιοτικών πληροφοριών που μπορούν να χρησιμεύσουν ως πηγή έμπνευσης, αν και δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως αποτελέσματα επιστημονικής έρευνας

1.4. Συμπερασματικά

Τα αποτελέσματα του σχεδιασμού αυτού αποτελούν ένα νέο βήμα για τη δημιουργία ενός σώματος εργασίας, αναγκαίο ώστε να βελτιωθεί ο τρόπος κατανόησης και αντιμετώπισης της κακοποίησης των ηλικιωμένων, από τους επαγγελματίες και τους εθελοντές καθώς και από τους υθίνοντες που χαράσσουν την πολιτική, τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο.

Η έκθεση αυτή προσκαλεί τους ειδικούς και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα και τις συστάσεις του έργου και να συνεργαστούν για τη δημιουργία ενός κοινωνικού και νομικού φορέα που να ελαχιστοποιεί τον κίνδυνο κακοποίησης, όπως αναφέρεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας και την INPEA (2002):

«Οι ηλικιωμένοι δεν θέλουν περισσότερα από τους άλλους. Θέλουν ισότητα - ένα ανθρώπινο δικαίωμα».

Ιστορικό

5

Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει μια περίληψη των πληροφοριών για κάθε μια από τις συμμετέχουσες χώρες, συμπληρωματικά με τα αποτελέσματα των συζητήσεων που διεξήχθησαν μέσω της ομάδας εστίας του έργου.

2.1. Κακοποίηση ηλικιωμένων

Ορισμός

Ο ορισμός της κακοποίησης των ηλικιωμένων του Παγκοσμίου Οργανισμού Υγείας που χρησιμοποιείται ευρέως είναι:

Η κακοποίηση των ηλικιωμένων είναι μια μεμονωμένη ή επαναλαμβανόμενη πράξη, ή απουσία κατάλληλης δράσης, που προκύπτει σε οποιαδήποτε σχέση στην οποία υπάρχει εμπιστοσύνη, και η οποία προκαλεί βλάβη ή ενέχει κίνδυνο για ένα ηλικιωμένο άτομο.

Από τις χώρες που συμμετέχουν σε αυτό το έργο, μόνο η Ιρλανδία και η Ολλανδία έχουν τους δικούς τους ορισμούς σε εθνικό επίπεδο. Ο Ιρλανδικός ορισμός περιλαμβάνει την κακοποίηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ηλικιωμένων ατόμων, ενώ ο Ολλανδικός ορισμός δίνει έμφαση στη σχέση θύτη και θύματος.

Η Αυστρία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Πολωνία, η Σλοβακία και η Σλοβενία δεν έχουν ειδικούς ορισμούς. Σε αυτές τις χώρες, η κακοποίηση ηλικιωμένων περιλαμβάνεται σε πιο γενικούς ορισμούς, όπως:

- Ενδοοικογενειακή βία (Τσεχία, Ιταλία και Σλοβενία)
- Κακοποίηση, όχι μόνο ηλικιωμένων αλλά και παιδιών και γυναικών (Τσεχία, Ιταλία και Σλοβακία)
- Διάκριση (Σλοβακία)

Οι εταίροι που συμμετέχουν στο έργο πιστεύουν ότι η χρήση τόσο γενικών ορισμών ενέχει τον κίνδυνο σχετικές μορφές κακοποίησης να αποκλείονται. Για παράδειγμα, η αντιμετώπιση της κακοποίησης ηλικιωμένων στα πλαίσια μόνο της ενδοοικογενειακής βίας, απορρίπτει τους άλλους χώρους στους οποίους η κακοποίηση μπορεί να συμβεί (π.χ. Υποδομές φροντίδας). Η κακοποίηση ηλικιωμένων μπορεί να συμβεί οπουδήποτε. Επίσης, το περιεχόμενο των όρων διαφέρει από χώρα σε χώρα. Για παράδειγμα, στην Ιρλανδία, η ενδοοικογενειακή βία αναφέρεται μόνο στη βιαιοπραγία μεταξύ συζύγων, ενώ σε άλλες χώρες αναφέρεται σαν οποιασδήποτε μορφής βίας μέσα στο σπίτι.

Μία ακόμη διαπίστωση είναι ότι ο ορισμός εξαρτάται από το ιστορικό του ενδιαφερόμενου καθώς και από την ακαδημαϊκή οπτική πλευρά με βάση την οποία το φαινόμενο αντιμετωπίζεται.

Μέσω της ομάδας εστίασης, προέκυψε συζήτηση σχετικά με τη δυνατότητα υιοθέτησης του ορισμού του Π.Ο.Υ. Οι ακόλουθες παρατηρήσεις αναφέρθηκαν από τους εταίρους.

1. Σε περίπτωση κακοποίησης, θα πρέπει να υπάρχει κατ' ανάγκην σχέση εμπιστοσύνης; Υπάρχει επίσης και η κακοποίηση από ξένους. Σε αυτή την περίπτωση, το θύμα δεν έχει καμία σχέση εμπιστοσύνης με το δράστη. Για παράδειγμα, κακοποίηση στο δρόμο, στην πόρτα, μέσω τηλεφώνου ή ταχυδρομείου (Αυστρία, Τσεχία, Ιταλία, Πολωνία, Σλοβακία, Σλοβενία).
2. Σε περίπτωση κακοποίησης, θα πρέπει να υπάρχει κατ' ανάγκην δράστης; Δεν μπορεί να υπάρξει κατάχρηση χωρίς τον δράστη, όπως στην περίπτωση της αυτοπαραμέλησης (Τσεχική Δημοκρατία).
3. Υπάρχει κακοποίηση μόνο όταν υπάρχει βλάβη; Υπάρχει κακοποίηση που είναι πιθανό να προκαλέσει βλάβη ή δυστυχία, ακόμη και αν αυτό δεν προκαλεί άμεση βλάβη ή δυστυχία. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η απόπειρα κακοποίησης μπορεί να έχει συνέπειες για το θύμα όσον αφορά την αντίληψη της ασφάλειάς (Ιταλία).
4. Ποιος ακριβώς θεωρείται «ηλικιωμένο άτομο»; Σε πολλές περιπτώσεις, η κακοποίηση ηλικιωμένου είναι λιγότερο θέμα συγκεκριμένης ηλικίας και περισσότερο θέμα μιας συγκεκριμένης κατάστασης, η οποία σχετίζεται με την εξάρτηση και την ευπάθεια (Ιρλανδία και Ιταλία).

5. Είναι μια μεμονωμένη πράξη αρκετή ώστε να θεωρείται κακοποίηση; Μια μεμονωμένη πράξη δεν είναι επαρκής. Θα πρέπει να επαναλαμβάνεται και να κλιμακώνεται (Τσεχική Δημοκρατία).
6. Η κακοποίηση συμβαίνει μόνο σε ατομικό επίπεδο; Άλλα επίπεδα ή έννοιες της βίας είναι δυνατές επίσης, συμπεριλαμβανομένων της πολιτιστικής κακοποίησης (Αυστρία).
7. Δεν θα πρέπει η παραβίαση των πολιτικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων να συμπεριληφθεί στον ορισμό (Ιρλανδία);

Στις εθνικές ομάδες εστίασης, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να κατατάξουν τις τρεις πτυχές που θεωρούνται πιο κατάλληλες για τον ορισμό της κακοποίησης των ηλικιωμένων. Αν και αυτή η άσκηση δεν παρήγαγε ένα κοινό αποτέλεσμα, οι συμμετέχοντες συμφώνησαν παρόλα αυτά ότι ο νέος ορισμός θα πρέπει σίγουρα να αναφέρεται σε «μη ανάληψη δράσης» και σε «ακούσια ενέργεια». Οι συμμετέχοντες δεν ήταν σε θέση να διατυπώσουν μια πρόταση για ένα νέο, κοινό, ορισμό.

Συμβουλή μας είναι πως, κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να συζητήσει τον ορισμό χωρίς να αναμένει ένα ομόφωνο αποτέλεσμα. Είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι η συζήτηση σχετικά με τον ορισμό της κακοποίησης ηλικιωμένων ατόμων μπορεί να ενισχύσει την αναγνώριση του προβλήματος και να δημιουργήσει μια εθνική υποστήριξη για το σπάσιμο του ταμπού σχετικά με την κακοποίηση των ηλικιωμένων. Για την Ευρώπη, η συμβουλή μας είναι να υιοθετηθεί ο ορισμός του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, ο οποίος είναι επαρκής, παρά τις ατέλειες.

Μορφές κακοποίησης ηλικιωμένων ατόμων

Υπήρξε μια συζήτηση μεταξύ των εταίρων του έργου σχετικά με τα είδη κακοποίησης που αντιμετωπίζονται στο ερωτηματολόγιο. Στην Ολλανδία και την Ιρλανδία, η αυτοπαραμέληση δεν αναγνωρίζεται ως μορφή κακοποίησης των ηλικιωμένων. Υπήρξε επίσης συζήτηση σχετικά με τη κακοποίηση σε Δομές Φροντίδας (Ιδρύματα).

Το μοντέλο που χρησιμοποιήθηκε στο ερωτηματολόγιο για την εθνική έρευνα, διακρίνει τα ακόλουθα είδη κακοποίησης ηλικιωμένων

- Σωματική,
- Ψυχολογική (συμπεριλαμβανομένων της συναισθηματικής, διανοητικής και λεκτικής βίας)

- Παραμέληση
- Οικονομική/Υλική
- Σεξουαλική
- Αυτοπαραμέληση
- Διάκριση
- Σε δομές φροντίδας - Ιδρύματα

Οι συμμετέχοντες των εθνικών ομάδων συζήτησης κλήθηκαν να αναφέρουν τις πιο αναγνωρισμένες μορφές κακοποίησης ηλικιωμένων. Υπήρξε σημαντική διαφορά μεταξύ των χωρών αναφορικά με το επίπεδο αναγνώρισης των άλλων μορφών κακοποίησης. Η διαφορά αυτή πιθανότατα οφείλεται σε πολιτιστικές και οικονομικές διαφορές μεταξύ των χωρών.

Οστόσο, θεωρούν τη σωματική κακοποίηση ως τη πιο ευρέως αναγνωρισμένη μορφή, δεδομένου ότι είναι ορατή και μπορεί να αποδειχθεί. Όλοι οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι η ψυχολογική κακοποίηση είναι λιγότερο ορατή, αν και είναι η πιο συνηθισμένη και μπορεί συχνά να μετατραπεί σε σωματική κακοποίηση.

Πέντε χώρες (Τσεχική Δημοκρατία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία και Σλοβενία) έχουν επίσης δώσει έμφαση στην οικονομική / υλική κακοποίηση. Αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί από την ορατότητα αυτής της μορφής. Αλλά μια τέτοια ορατότητα δεν εξηγεί γιατί άλλες χώρες την κατατάσσουν ως λιγότερο αναγνωρισμένες. Μια άλλη πιθανή εξήγηση είναι ότι η οικονομική / υλική κακοποίηση είναι πιο σημαντική σε χώρες με χαμηλότερη οικονομική ευημερία, αν και είναι γνωστό ότι αυτή η μορφή κακοποίησης είναι επίσης παρούσα σε χώρες με μεγαλύτερη οικονομική ευημερία και μέσα σε όλες τις κοινωνικές-οικονομικές ομάδες. Η Οικονομική εκμετάλλευση μπορεί επίσης να συνδέεται και με άλλες κοινωνικές και πολιτιστικές διαφορές, συμπεριλαμβανομένης της απάτης άντλησης κεφαλαίων και της ψηφιοποίησης των οικονομικών συναλλαγών.

Τρεις χώρες (Ελλάδα, Ιρλανδία, Σλοβακία), έδωσαν έμφαση στη κακοποίηση σε Δομές Φροντίδας - Ιδρύματα.

Μικρή συστηματική πληροφόρηση είναι διαθέσιμη σχετικά με τους διάφορες μορφές κακοποίησης ηλικιωμένων στις επιμέρους χώρες, καθώς εκθέσεις και ερευνητικές πληροφορίες σπανίζουν σε αυτό τον τομέα.

Είμαστε ωστόσο πεπεισμένοι ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών. Σε όλες τις χώρες, τα συστήματα ταξινόμησης φαίνεται να είναι ανεπαρκή για τη συλλογή αξιόπιστων δεδομένων σε εθνικό επίπεδο.

Θεωρίες κακοποίησης ηλικιωμένων ατόμων

Διάφορες συμπληρωματικές θεωρίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να εξηγήσουν την κακοποίηση των ηλικιωμένων. Επτά από αυτές τις θεωρίες αναφέρονται στην Έκθεση Θέσεων & Ιστορικού. Κάθε χώρα έχει συζητήσει αυτές τις θεωρίες και προσδιόρισε αυτές που χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά.

Τα αποτελέσματα διέφεραν σημαντικά.

Θεωρίες	Χρήση
Ατομικοί Παράγοντες	Χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο στη Τσεχία, στην Ιρλανδία και την Ιταλία
Οικογενειακά Συστήματα	Χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο στην Πολωνία και τη Σλοβακία
Ατομική απογοήτευση και συνθήκες άγχους	Χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο στην Ελλάδα
Κοινωνικές Εξελίξεις	Λιγότερο αναγνωρισμένη από όλα τα κράτη μέλη
Αξιοπρέπεια	Λιγότερο αναγνωρισμένη από όλα τα κράτη μέλη
Η Βία ως πρότυπο μεταξύ των γενεών	Λιγότερο αναγνωρισμένη από όλα τα κράτη μέλη
Δύναμη και φύλο	Λιγότερο αναγνωρισμένη από όλα τα κράτη μέλη

Παράγοντες κινδύνου και προστασίας όσον αφορά την κακοποίηση ηλικιωμένων

Στην Έκθεση Θέσεων & Ιστορικού, αναφέραμε επίσης πολλούς παράγοντες κινδύνου και προστασίας σε σχέση με την κακοποίηση των ηλικιωμένων. Το έγγραφο απαριθμεί συνολικά 27 παράγοντες κινδύνου και 22 προστατευτικούς παράγοντες. Όσον αφορά τόσο τον κίνδυνο όσο και την πρόληψη, οι παράγοντες σχετίζονται με τις ακόλουθες ομάδες:

- Θύματα
- Παραβάτες
- Οικογενειακές σχέσεις
- Ιδρύματα
- Κοινότητα / κοινωνία.

Ζητήσαμε από τις χώρες να αναγνωρίσουν και να ταξινομήσουν τους δέκα πιο σημαντικούς παράγοντες. Παρά το γεγονός ότι υπήρχαν σαφείς διαφορές ανάμεσα σε αυτές τις απαντήσεις, αποκαλύφθηκαν μια σειρά από εντυπωσιακές ομοιότητες.

Παράγοντες κινδύνου

Οι χώρες παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές στους παράγοντες κινδύνου που έχουν χαρακτηριστεί ως οι πλέον σημαντικοί.

Για παράδειγμα, η Σλοβενία προσδιόρισε τις «δυσλειτουργικές οικογενειακές σχέσεις» ως τον πιο σημαντικό παράγοντα, ενώ η Ιρλανδία χαρακτήρισε τη «κοινωνική απομόνωση». Η Ολλανδία προσδιόρισε τη «κορεσμένη καριέρα» και η Πολωνία προσδιόρισε τη «ταχεία γήρανση του πληθυσμού». Αυτοί οι παράγοντες δεν ήταν κοινοί για όλες τις χώρες.

Ωστόσο, όλες οι χώρες τοποθέτησαν τους ακόλουθους παράγοντες κινδύνου στους 10 πρώτους:

- «Η αυξανόμενη εξάρτηση για φροντίδα ή για οικονομική, σωματική ή συναισθηματική υποστήριξη» (σχετικά με τα θύματα)
- «Κορεσμένες, αγχώδεις ή υπερφορτωμένες καριέρες» (σχετικά με τους θύτες)

Οι ακόλουθοι παράγοντες επίσης αναγνωρίστηκαν ως σημαντικοί:

- «Κοινωνική απομόνωση» (σχετικά με τα θύματα)
- «Η έλλειψη επίσημης αναγνώρισης ή η έλλειψη ορισμού για τη κακοποίηση των ηλικιωμένων» (σχετικά με τη κοινότητα / κοινωνία).

Προστατευτικοί παράγοντες

Οι συμμετέχουσες χώρες επίσης διέφεραν ως προς τον προσδιορισμό των προστατευτικών παραγόντων. Για παράδειγμα, η Ολλανδία και η Ιταλία προσδιόρισαν την παρουσία ενός «κοινωνικού δικτύου» ως το πιο σημαντικό προστατευτικό παράγοντα (για τα θύματα). Η Ελλάδα προσδιόρισε «την κατάλληλη βοήθεια και συμβουλευτική» (για τα θύματα), η Τσεχία προσδιόρισε τη «μείωση των παραγόντων άγχους» (για τους θύτες), η Ιρλανδία προσδιόρισε την «εκπαίδευση, γνώση και δεξιότητες» (σχετικά με τα ιδρύματα) και η Σλοβενία προσδιόρισε «τη νομοθεσία και τη λήψη νομικών μέτρων, όπως περιοριστικά μέτρα, την υποχρεωτική υποβολή εκθέσεων, την ηγεσία και καθοδήγηση» (σχετικά με τη κοινότητα / κοινωνία). Αυτοί οι παράγοντες δεν ήταν κοινοί για όλες τις χώρες. Ωστόσο, όλες οι χώρες τοποθέτησαν τους ακόλουθους παράγοντες κινδύνου στους 10 πρώτους:

- «Νομοθεσία και νομικά μέτρα, όπως περιοριστικά μέτρα, υποχρεωτική υποβολή εκθέσεων, ηγεσία και καθοδήγηση» (σχετικά με τις κοινότητες / κοινωνίες)

Οι ακόλουθοι παράγοντες επίσης αναγνωρίστηκαν ως σημαντικοί:

- «Κοινωνικό δίκτυο» (σχετικά με τα θύματα)
- «Ευαισθητοποίηση του κοινού» (σχετικά με τις κοινότητες / κοινωνίες).

Ένα σημαντικό βήμα για τη δημιουργία μιας εθνικής πολιτικής για την πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων περιλαμβάνει την ανάλυση των παραγόντων κινδύνου και των προστατευτικών παραγόντων σε εθνικό επίπεδο. Η ανάλυση αυτή μπορεί να παρέχει μια αποτελεσματική συζήτηση για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν.

2.2. Κοινωνικές και Πολιτιστικές πτυχές

Ανωτέρω εντοπίστηκαν πληθώρα διαφορών μεταξύ επιμέρους χωρών, οι περισσότερες από τις οποίες μπορούν να αποδοθούν ως διαφορές κοινωνικού και πολιτιστικού χαρακτήρα. Τα παρακάτω στοιχεία κρίνονται ως πρωταρχικής σημασίας για την αιτιολόγηση της παραπάνω παραδοχής.

Το πρόσφορο έδαφος που δημιουργούν τα στερεότυπα στην εξέλιξη της ευρύτερης κακοποίησης

Η γήρανση δίνει πρόσφορο έδαφος για τη δημιουργία προκαταλήψεων. Οι άνθρωποι της τρίτης ηλικίας θεωρούνται σε ένα μεγάλο βαθμό, μη παραγωγικοί. Επιπλέον, σε περίπτωση που η υγεία τους φθίνει, χαρακτηρίζονται ως ένα επιπλέον οικονομικό βάρος, εξαιτίας

του κόστους περίθαλψης. Ακόμα και αρκετοί από τους εταίρους του έργου (π.χ. η Ιρλανδία και η Αυστρία) κάνουν αναφορά στις διακρίσεις εις βάρος των ηλικιωμένων, κάνοντας χρήση του όρου «ηλικιακός ρατσισμός», ιδιαίτερα όσο αφορά την αγορά εργασίας. Αν και η μορφή κατά την οποία εμφανίζεται, καθώς και η συχνότητα εμφάνισης των αρνητικών στερεοτύπων διαφέρει από χώρα σε χώρα, υπάρχει το πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη ορισμένων τύπων κακοποίησης σε όλες τις χώρες. Η αλλαγή μιας τέτοιας κατάστασης αποτελεί μεγάλη πρόκληση, αλλά επίσης και το πρώτο βήμα για την πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων. Η θετική παρουσίαση των ηλικιωμένων ατόμων μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση των όποιων αρνητικών αντιλήψεων υπάρχουν. Οι ηλικιωμένοι μπορεί επίσης να θεωρηθούν ως:

- συλλογή μνήμης και σοφίας
- εναλλακτική λύση όσον αφορά τη φροντίδα των παιδιών στην οικογένεια, επιτρέποντας στους γονείς να εργάζονται εκτός σπιτιού
- εθελοντές στην ανάπτυξη της κοινωνίας και στο φιλανθρωπικό έργο
- καταναλωτές: οι ηλικιωμένοι οι οποίοι καίρουν άκρας υγείας και βρίσκονται σε καλή οικονομική κατάσταση απολαμβάνουν το στάδιο της τρίτης ηλικίας
- εργατικό δυναμικό: ολοένα και περισσότερο παρατηρούνται ηλικιωμένοι άνθρωποι επιλέγουν να συνεχίσουν να εργάζονται
- πελάτες για τους επαγγελματίες φροντιστές ηλικιωμένων, δημιουργώντας έτσι επιπλέον θέσεις απασχόλησης

Η επίδραση όλων των παραπάνω μπορεί να αυξηθεί ακόμη περισσότερο με την ενδυνάμωση και τη συμμετοχή των ηλικιωμένων ατόμων.

Η καταπολέμηση των αρνητικών προκαταλήψεων πρέπει πρώτα από όλα να ξεκινήσει σε κρατικό επίπεδο, με τον τερματισμό κινδυνολογικών απεικονίσεων του αυξανόμενου πληθυσμού των ηλικιωμένων ως μια ομάδα η οποία θα αποτελέσει αυξημένο κόστος για την κοινωνία. Αντί αυτού, οι κυβερνήσεις θα πρέπει να δώσουν έμφαση στα κέρδη που αποκομίζει η κοινωνία από τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Ενώ οι συζητήσεις αναφορικά με τα συνταξιοδοτικά συστήματα υπερτονίζουν αρνητικές προκαταλήψεις και στερεότυπα με την αναφορά στην ανησυχητική αύξηση του πληθυσμού των ηλικιωμένων ως αποδέκτες των συντάξεων, παραμελούν το γεγονός ότι οι άνθρωποι μεγαλύτερης ηλικίας έχουν εργαστεί σκληρά με σκοπό τόσο την ενδυνάμωση της κοινωνίας, όσο και για την εξοικονόμηση χρημάτων που απαιτούνται για τη σύνταξή τους.

Οι προκαταλήψεις στις οποίες υπόκεινται οι ηλικιωμένοι μπορεί επίσης να συμβάλλουν στην ένταση φαινομένων χαμηλής αυτοεκτίμησης από την πλευρά των ηλικιωμένων. Η γενική εντύπωση που δίνεται ότι οι ηλικιωμένοι αποτελούν βάρος, μπορεί να προκαλέσει στους ηλικιωμένους την αίσθηση ότι αποτελούν βάρος για την ευρύτερη κοινωνία. Δεδομένου ότι αυτή η καταπίεση καταλήγει να εσωτερικεύεται, υπάρχει η πιθανότητα να προσπαθήσουν να δείξουν πίστη προς αυτούς στους οποίους εξαρτώνται, πράγμα το οποίο μπορεί να τους κάνει ευάλωτους. Πολλές φορές τα θύματα κακοποίησης δεν αναγνωρίζουν τους εαυτούς τους ως θύματα, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ο δράστης είναι μέλος της οικογένειας.

Ο ρόλος της οικογένειας

Ο ρόλος της οικογένειας, όσον αφορά τη φροντίδα ηλικιωμένων μελών, διαφέρει σημαντικά μεταξύ των χωρών. Γενικότερα, εντοπίστηκαν μοντέλα στα οποία η φροντίδα τείνει να είναι βασισμένη κατά κύριο λόγο στο οικογενειακό περιβάλλον (στις Νότιες και Ανατολικές Ευρωπαϊκές χώρες) και μοντέλα στα οποία η οικογένεια λαμβάνει υποστήριξη από επαγγελματίες κοινωνικών υπηρεσιών. Η έλλειψη της δημόσιας υποστήριξης, καθώς και το γεγονός ότι η παροχή φροντίδας εξαρτάται υπερβολικά από τις οικογένειες, μπορούν να συμβάλλουν στην κακοποίηση των ηλικιωμένων. Αν και το σπίτι θεωρείται ένα ασφαλές μέρος για τους ηλικιωμένους, δυσλειτουργικές οικογενειακές σχέσεις, επιβαρυνμένοι κατ'οίκον φροντιστές, ή οικονομικά προβλήματα μπορεί να οδηγήσουν σε κρούσματα κακοποίησης των ατόμων τρίτης ηλικίας. Όπως παρατηρήθηκε από έναν ειδικό στη Σλοβενία, αυτή η μορφή κακοποίησης είναι «κρυμμένη πίσω από τους τέσσερις τοίχους». Η κατάσταση αυτή, μπορεί να επιδεινωθεί από την κοινωνική απομόνωση και την έλλειψη κοινωνικής εποπτείας. Ειδικά όσον αφορά τις αγροτικές περιοχές, το συγκεκριμένο είδος κακοποίησης, συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των πιο δύσκολων ως προς την ανίχνευση του. Επίσης, ο ρόλος της παραδοσιακής οικογένειας μειώνεται. Σε ένα αυξημένο αριθμό περιπτώσεων, οι άνθρωποι μεγαλύτερης ηλικίας αποκλείονται από τις οικογένειές τους, ζώντας μοναχικά, γεγονός που αυξάνει τον κίνδυνο να πέσουν θύματα κακοποίησης. Επιπλέον, ο χωρισμός οικογενειών, λόγω φαινομένων οικονομικής μετανάστευσης μπορεί να οδηγήσει σε μικρότερα νοικοκυριά, στα οποία οι φροντιστές μπορεί εύκολα να γίνουν καταπιεστικοί. Έτσι, η αύξηση της πίεσης εντός του οικογενειακού περιβάλλοντος μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση των φαινομένων βίας κατά των ηλικιωμένων.

Η απομόνωση, η ανεργία, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, και / ή ο αλκοολισμός ή η χρήση ναρκωτικών ουσιών, αποτελούν παράγοντες που μπορεί να αυξήσουν την πίεση ακόμα περισσότερο και να κάνουν την αντιμετώπιση καταστάσεων ακόμα πιο δύσκολη.

Ο ρόλος του κράτους

Όταν η κακοποίηση των ηλικιωμένων συμβαίνει εντός του οικογενειακού περιβάλλοντος, το κράτος πρέπει να εξετάσει το ρόλο του σε αυτό τον ιδιωτικό χώρο. Πράγμα το οποίο κρίνεται ιδιαίτέρως σημαντικό σε περιπτώσεις ευάλωτων ανθρώπων, οι οποίοι δεν είναι σε θέση να αντιπροσωπεύσουν τον ίδιο τους τον εαυτό. Σε ορισμένες χώρες, η επιρροή του κράτους σταματά στο «κατώφλι» του σπιτιού, ενώ σε άλλες δε σταματάει εκεί αποσκοπώντας στην προστασία των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας. Οι χώρες αυτές αναγνωρίζουν ότι η κακοποίηση αποτελεί παραβίαση των πολιτικών και ανθρώπινων δικαιωμάτων και συνεπώς αποτελεί θέμα κρατικού ενδιαφέροντος. Τα πολιτικά και ανθρώπινα δικαιώματα δε σταματούν στο κατώφλι του σπιτιού. Η αποτελεσματική προσπάθεια για την καταπολέμηση της κακοποίησης των ηλικιωμένων απαιτεί την αναγνώριση ότι η ιδιωτική βία αποτελεί δημόσια υπόθεση. Για παράδειγμα, το 2002, η Κυβέρνηση της Ολλανδίας δήλωσε με σαφήνεια πως η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί δημόσιο και κοινωνικό πρόβλημα που πρέπει να εξεταστεί και να καταπολεμηθεί από το μέρος της κυβέρνησης σε συνεργασία με την αστυνομία, το Νόμο, τις υποστηρικτικές Υπηρεσίες και άλλους Ειδικούς.

Η συζήτηση σχετικά με το ρόλο του κράτους περιλαμβάνει επίσης άλλο ένα θέμα. Πρέπει να επιτραπεί η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, και στο πλαίσιο αυτό η ιδιωτική ευθύνη κρίνεται απαραίτητη. Εθελοντές και φροντιστές κατ’ οίκον (ειδικά γυναίκες) αναλαμβάνουν τη δουλειά επαγγελματιών του τομέα. Ωστόσο, ο αυξανόμενος αριθμός των εθελοντών, μπορεί να αποτελεί έναν επιπλέον παράγοντα κινδύνου. Όπως αναφέρεται από έναν ειδικό από την Ιρλανδία, αυτό μπορεί να έχει επιπλέον επιπτώσεις:

«Αν η οικογένεια πρόκειται να κάνει τη δουλειά του Κράτους, το Κράτος δεν πρόκειται να αστυνομεύσει την οικογένεια». Στις περισσότερες χώρες, υπάρχει επίσης η ανάγκη μείωσης των δημόσιων προϋπολογισμών, εξαιτίας της υφιστάμενης οικονομικής και

χρηματοοικονομικής κρίσης. Τέτοιας μορφής μειώσεις θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά τόσο την ποιότητα της περίθαλψης, όσο και αυτή των μονάδων περίθαλψης με τη μείωση προσωπικού. Στην περίπτωση οικοτροφείων, η προσβασιμότητα σε αυτά αποτελεί επίσης κύριο θέμα. Για τα ευάλωτα ηλικιωμένα άτομα που δεν είναι πλέον σε θέση να παραμείνουν στα σπίτια τους, η επιλογή μετακίνησής τους σε οικοτροφεία μπορεί να θεωρηθεί ως πολύ ακριβή.

Στα πλαίσια της οικογένειας, τα μέλη που φροντίζουν ηλικιωμένους χρειάζονται την υποστήριξη επαγγελματιών, αλλά και τέτοιου είδους υποστήριξη μπορεί να γίνει καταπιεστική. Αν η πίεση αυτή ενταθεί πολύ, επαγγελματίες και οικογενειακοί φραντιστές μπορεί να γίνουν πολύ καταπιεστικοί, κάνοντας έτσι τους ηλικιωμένους να διατρέχουν ακόμα μεγαλύτερο κίνδυνο κακοποίησης (είτε εκούσια, είτε ακούσια).

Οργανισμοί Φροντίδας

Σε κάθε χώρα, η οργάνωση της φροντίδας είναι διαφορετική. Σε μερικές χώρες, ο αριθμός ηλικιωμένων που ζουν σε δομές υποστηριζόμενης διαβίωσης είναι μεγαλύτερος από ότι σε άλλες. Αυτό εξαρτάται από τη διαθεσιμότητα και τη δυνατότητα πρόσβασης σε δομές φροντίδας ηλικιωμένων, καθώς και στις διαφορετικές απόψεις αναφορικά με τα «πλεονεκτήματα» της διαμονής στο σπίτι όσο το δυνατόν περισσότερο. Η πρόληψη της κακοποίησης ηλικιωμένων κρίνεται απαραίτητη, αλλά δεν υλοποιείται πάντα λαμβάνοντας υπόψη και τους δύο παράγοντες που αναφέρονται παραπάνω.

Οι άνθρωποι μεγαλύτερης ηλικίας (είτε ζουν στο σπίτι, είτε σε δομές φροντίδας) έχουν το δικαίωμα επαρκούς, ποιοτικής υποστήριξης, από επαγγελματίες φροντιστές, αν και αυτό δε συμβαίνει σε όλες τις χώρες. Σε μερικές χώρες (π.χ. Πολωνία), δεν υπάρχουν καθόλου πρότυπα ποιότητας ή πρωτόκολλα.

Οι χώρες, διαφέρουν επίσης σημαντικά όσο αφορά τις δεξιότητες, την αποτελεσματικότητα και τον έλεγχο των επαγγελματιών (π.χ. γενικοί ιατροί, νοσηλευτές, φροντιστές κατ’ οίκον, φυσιοθεραπευτές, συμβούλοι ψυχολογικής υποστήριξης ή κοινωνικοί λειτουργοί). Με τη διαπίστωση κρουσμάτων κακοποίησης, οι επαγγελματίες φροντιστές, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων.

Εθνικές Μειονότητες

Οι πληροφορίες που αποκορίστηκαν από το παρόν έργο δεν παρουσίασαν καμία ένδειξη σχετικά με εθνотικές πτυχές στην κακοποίηση ηλικιωμένων. Διαπιστώθηκε μόνο η ύπαρξη μίας καλής πρακτικής: μια ολλανδική μελέτη αναφέρει ότι το φαινόμενο από μόνο του είναι ακριβώς το ίδιο, αλλά οι προκαταλήψεις σχετικά με τη συζήτηση του φαινομένου κακοποίησης των ηλικιωμένων τείνουν να είναι μεγαλύτερες μεταξύ των εθνотικών μειονοτήτων, από τη στιγμή που προτιμούν να μείνει εντός της κοινότητάς τους. Το ζήτημα της κακοποίησης των ηλικιωμένων όμως, βιώνεται και αντιμετωπίζεται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε μειονότητα.

Συμμετέχοντες από την Τσεχική Δημοκρατία έκαναν αναφορά στην κοινότητα των Ρομά. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η επαφή με τη συγκεκριμένη κοινότητα κρίνεται ως δύσκολη, και επειδή τείνουν να μη λαμβάνουν φροντίδα σε ιδρύματα, είναι δύσκολο να ανακαλύψει κάποιος αν ή και κατά ποίον τρόπο είναι υπαρκτή η κακοποίηση ηλικιωμένων στην κοινότητα των Ρομά.

Συμμετέχοντες από την Ιταλία επισήμαναν ένα άλλο σημείο όσο αφορά την εθνотική προέλευση, αναφέροντας τους κινδύνους που αφορούν μετανάστες φροντιστές (badante) ως εν δυνάμει παραβάτες. Ο κίνδυνος αυτός επιτείνεται, λόγω των δύσκολων συνθηκών διαβίωσης των φροντιστών αυτών, εξαιτίας του υφιστάμενου καθεστώτος παραμονής τους στη χώρα υποδοχής, αλλά και των προβλημάτων γλώσσας.

Πέρα από αυτά, λίγα γνωρίζουμε για τα φαινόμενα κακοποίησης ηλικιωμένων μεταξύ των εθνотικών μειονοτήτων. Το θέμα αυτό, σαφώς αξίζει μεγαλύτερης προσοχής και έρευνας στο μέλλον.

2.3. Υφιστάμενη Εθνική Πολιτική

Οι εταίροι του έργου περιέγραψαν τις υφιστάμενες εθνικές πολιτικές αναφορικά με την κακοποίηση ηλικιωμένων.

Νομοθεσία

Σε καμία από τις χώρες που συμμετείχαν δεν υπάρχει σαφής νομοθεσία σχετική με την κακοποίηση των ηλικιωμένων, αλλά αντίθετα αναφέρεται στην ευρύτερη νομοθεσία (π.χ. οικογενειακή βία ή ποινι-

κό δίκαιο). Στην πράξη, αρκετοί νόμοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν, καθώς οι επιμέρους πτυχές της κακοποίησης ηλικιωμένων αντιμετωπίζονται από διαφορετικούς νόμους. Σε ορισμένες περιπτώσεις επίσης, δεν είναι εμφανές αν η κακοποίηση ηλικιωμένων καλύπτεται από συγκεκριμένο νόμο. Αυτό μπορεί να οφείλεται στην έλλειψη μιας συνεκτικής προσέγγισης ή στην άγνοια της κοινωνίας ή ακόμη και των «ειδικών», όσον αφορά στο νομικό πλαίσιο και τους κανονισμούς. Κρίνεται οπότε ιδιαίτέρως σημαντικό να κοινοποιούνται οι κανόνες που ήδη υφίστανται.

Οι χώρες που συμμετέχουν σε αυτό το έργο συμφώνησαν πως υπάρχει η ανάγκη θέσπισης ειδικής νομοθεσίας για την κακοποίηση των ηλικιωμένων, η οποία θα καλύπτει τα διαφορετικά επίπεδα αλλά και καταστάσεις στις οποίες εμφανίζεται. Η απουσία νομοθετικού πλαισίου συνεπάγεται την απουσία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων καθώς και της κλίμακας, βάσει της οποίας θα πρέπει να τιμωρούνται οι τυχόν σχετικές παραβιάσεις, αλλά και των προτύπων ή αξιών αποτελούν σημείο αναφοράς για την ανάληψη δράσης. Ένα επαρκές νομικό πλαίσιο θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις εκείνες για επαρκή παρέμβαση, συμπεριλαμβανομένου του ευαίσθητου τομέα της ίδιας της οικογένειας.

Εθνική Πολιτική

Η Εθνική Πολιτική είναι κάτι περισσότερο από τη νομοθεσία. Υπάρχει η ανάγκη για υποδομή, συμφωνίες, μέτρα, πρωτόκολλα, πρότυπα, δικτύωση, ρυθμίσεις και έλεγχο (για μία επισκόπηση, βλ. Ενότητα 4.1). Η ανάπτυξη συγκεκριμένων εθνικών πολιτικών αναφορικά με την κακοποίηση ηλικιωμένων ανθρώπων διαφέρει από χώρα σε χώρα. Για παράδειγμα, στην Ιταλία, υπάρχουν μόνο δράσεις σε τοπικό επίπεδο, ενώ σε άλλες χώρες (π.χ. Ιρλανδία) υπάρχουν εθνικές πολιτικές.

Εθνικά Προγράμματα

Μόνο τρεις χώρες διαθέτουν ειδικά Εθνικά προγράμματα για την κακοποίηση ηλικιωμένων ανθρώπων. Το 2002, στην *Ιρλανδία* δημοσιεύτηκε μια έκθεση με τίτλο «Προστατεύοντας το Μέλλον μας» («Protecting our Future») το οποίο υιοθετήθηκε ως εθνική πολιτική από τον Υπουργό για τους Ηλικιωμένους. Ο οδηγός αυτός παρείχε προτάσεις αναφορικά με τις πολιτικές και τις διαδικασίες που έπρεπε να εφαρμοστούν. Η προόδος της εφαρμογής των συστάσεων στην παραπάνω

έκθεση επανεξετάστηκε το 2009. Η επανεξέταση αυτή αποκάλυψε ότι οι συστάσεις σχετικά με τις ειδικές δομές για την κακοποίηση ηλικιωμένων λειτουργούν σωστά, αλλά εντοπίστηκαν κενά στη σύνδεση μεταξύ των δομών και του ευρύτερου τομέα υγείας.

Δύο άλλες χώρες, η Αυστρία και η Ολλανδία, ξεκίνησαν προσφάτως εθνικά προγράμματα.

Στην *Αυστρία*, ένα Σχέδιο Δράσης υπό την ηγεσία του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Εσωτερικών («Συμμαχία κατά της Βίας», 2010) περιλαμβάνει μία ειδική ενότητα για το θέμα της κακοποίησης των ηλικιωμένων. Ο στόχος της συμμαχίας είναι η βελτίωση των διασυνδέσεων μεταξύ όλων των μερών που λαμβάνουν δράση και συμμετέχουν ενεργά στην πρόληψη της κακοποίησης. Η συμμαχία λαμβάνει υπόψη πολιτικές πτυχές, πτυχές επιβολής του νόμου, κοινωνικές πτυχές, οικονομικές και επιστημονικές πτυχές, με στόχο την ανάπτυξη μιας κοινής προσέγγισης. Τα διατμηματικά μέτρα θα συντονιστούν προς δημιουργία πακέτων μέτρων, οι βέλτιστες πρακτικές θα συγκεντρωθούν και θα ακολουθήσει η διεξαγωγή κοινής αξιολόγησης.

Στην Ολλανδία, το Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Αθλητισμού έχει αναλάβει την ευθύνη για τον καθορισμό ενός εθνικού Σχεδίου Δράσης για την κακοποίηση των ηλικιωμένων (“Seniors in Good Hands”, Απρίλιος 2011). Στο σχέδιο δράσης προβλέπονται μέτρα για τη βελτίωση της πρόληψης (ταυτοποίηση και αναφορά), την υποστήριξη των θυμάτων και αυστηρά μέτρα με στόχο τους παραβάτες, για την επίτευξη μέσω κοινής προσπάθειας της κυβέρνησης, των δήμων και επαγγελματικών οργανώσεων.

Ο παρακάτω πίνακας παρέχει μια συνοπτική σύγκριση των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών των εν λόγω πολιτικών:

Ιρλανδία	Αυστρία	Ολλανδία
Ειδικά στην κακοποίηση των ηλικιωμένων	Γενικά περί βίας, ωστόσο συμπεριλαμβάνεται η κακοποίηση των ηλικιωμένων	Ειδικά στην κακοποίηση των ηλικιωμένων
Ένα τμήμα	Δια-τμηματικό	Ένα τμήμα
Εκτελεστικό Όργανο: Υγεία και κοινωνικές υπηρεσίες φροντίδας	Συνεργασία εταιρών, συμπεριλαμβανομένης της κυβέρνησης	Διευθυντικό Όργανο: η Εθνική κυβέρνηση Συνυπεύθυνοι είναι οι Δήμοι

Η Ιρλανδία, η Αυστρία και η Ολλανδία έχουν αναπτύξει τις δικές τους πρακτικές για την καταπολέμηση της κακοποίησης των ηλικιωμένων. Τα πρακτικές αυτές θα μπορούσαν να αποτελέσουν παραδείγματα προς έμπνευση για άλλες χώρες. Η Σλοβενία βρίσκεται στο τελικό στάδιο προετοιμασίας ενός ιδιαίτερως σημαντικού εγγράφου (“The strategy for quality aging, solidarity and harmony for all generations in Slovenia for the period from 2011 – 2020” – «Στρατηγική για ποιοτικά γηρατειά, αλληλεγγύη και αρμονία για όλες τις γενιές στη Σλοβενία για την περίοδο 2011 – 2020»), η οποία θα εξετάζει την κοινωνική ομάδα των ηλικιωμένων με ένα πολύ πιο ολοκληρωμένο τρόπο. Το παρόν έγγραφο καλύπτει επίσης το θέμα της κακοποίησης των ηλικιωμένων.

Η Σλοβακία κινείται επίσης προς αυτή την κατεύθυνση προς την ανάπτυξη ενός εθνικού προγράμματος αναφορικά με την κακοποίηση των ηλικιωμένων.

«Καλές πρακτικές»

13

3.1. Διαδικασίες

Η «καλή πρακτική» είναι μια μεθοδευμένη δραστηριότητα που έχει αποδειχθεί αποτελεσματική στην πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων. Οι πρακτικές που αναφέρονται παρακάτω καταγράφηκαν από τους εταίρους του έργου με γνώμονα το εθνικό πλαίσιο αναφοράς. Καθώς κάθε εταίρος αποφάσισε ανεξάρτητα ποιές πληροφορίες θα ήταν ενδιαφέρον να διαθέσει στο πλαίσιο της διεθνούς ανταλλαγής, δεν υπήρξε συντονισμός των επιλογών σε διεθνές επίπεδο.

Το ότι μια «καλή πρακτική» αναφέρθηκε από μια χώρα, αυτό δεν σημαίνει ότι οι υπόλοιπες χώρες δεν εντόπισαν ανάλογες πρακτικές. Αντίθετα, η ύπαρξη τηλεφωνικών γραμμών ενημέρωσης, εκστρατειών ευαισθητοποίησης, γραμμών βοήθειας και προτύπων ποιότητας που ισχύουν ταυτόχρονα σε πολλές χώρες, αποδεικνύουν τη σύμπτωση των εταιρών στην πράξη.

Στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έργου, 55 «καλές πρακτικές» συγκεντρώθηκαν και περιγράφονται στις εθνικές αναφορές. Τα παραδείγματα που συγκεντρώθηκαν από κάθε χώρα συζητήθηκαν στη συνέχεια στο συντονιστικό όργανο του εταιρικού σχήματος το οποίο αποφάσισε να αυστηροποιήσει τα κριτήρια. Τελικά, 40 «καλές πρακτικές» συμπεριλήφθηκαν στη βάση δεδομένων η οποία είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του έργου. Αυτές οι πρακτικές περιλαμβάνονται στην έκθεσή μας. Όλες όσες επιλέχθηκαν πληρούσαν τα παρακάτω κριτήρια

1. Η κακοποίηση των ηλικιωμένων αποτελεί τον πυρήνα του περιεχομένου.
2. Η «πρακτική» θα πρέπει να μπορεί να αξιοποιηθεί και από άλλους οργανισμούς.
3. Η «πρακτική» θα πρέπει να έχει εφαρμοστεί από 2, τουλάχιστον, οργανισμούς για τουλάχιστον 2 χρόνια.
4. Η «πρακτική» θα πρέπει να είναι επιστημονικά τεκμηριωμένη.

Ανώτερη Ακαδημία (Τσέχικη Δημοκρατία)

Η Ανώτερη Ακαδημία υλοποιεί σεμινάρια που στοχεύουν στο να βοηθήσουν τους ηλικιωμένους να προστατέψουν τον εαυτό τους από ποινικά αδικήματα.

Οι συμμετέχοντες λαμβάνουν μικρά δώρα (πχ οδηγίες, μέτρα, φυλλάδια, σφραγίδες) για να τους υπενθυμίσουν το κίνητρό τους να συμμετάσχουν.

Τα σεμινάρια μιλούν δημοσίως για:

- Την ιδιαίτερη ευπάθεια των ηλικιωμένων σε συγκεκριμένα είδη εγκλήματος, καθώς επίσης και την παροχή βοήθειας
- Προστασία: πως μπορεί να επιτευχθεί, που μπορεί να βρεθεί και τι μπορεί να γίνει
- Τη φύση αυτών των εγκλημάτων προκειμένου να υπογραμμιστεί ότι δεν είναι φυσιολογικά

Εφαρμόζεται από: την αστυνομική δύναμη της Πράγας με τη συνεργασία του δικαστή της Πράγας

«Πρακτικές» που περιελάμβαναν ασαφείς ή γενικές κατευθύνσεις στον πυρήνα τους ή «πρακτικές» χωρίς ιστορικό εφαρμογής ή όσες είχαν εφαρμοστεί από έναν μόνο οργανισμό, αποκλείστηκαν. Λόγω των κριτηρίων αυτών, αποκλείστηκαν δυστυχώς όλες οι «καλές πρακτικές» που προτάθηκαν από την Πολωνία.

Η διαδικτυακή βάση δεδομένων είναι μια συλλογή από διάφορα είδη μεθόδων και δειγμάτων, η οποία εξαρτάται από την κατάσταση που επικρατεί σε κάθε χώρα. Είναι προφανές ότι οι καλές πρακτικές δεν είναι απαραίτητα κατάλληλες για να εφαρμοστούν αν πρώτα δεν προσαρμοστούν βάσει των χαρακτηριστικών κάθε οργάνωσης, αλλά και χώρας. Οι «καλές πρακτικές» θα πρέπει να προσαρμόζονται ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο απευθύνονται.

«Οι καλές πρακτικές» που περιλαμβάνονται στη βάση δεδομένων θα μπορούσαν να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης ακόμα και για τις ίδιες τις χώρες οι οποίες τις πρότειναν, καθώς οι τοπικές πρωτοβουλίες θα μπορούσαν να μεταφερθούν και σε περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο με πρωτοβουλία των αρμόδιων τοπικών φορέων. Τέτοιοι τρόποι διάδοσης θα μπορούσαν να αποτελέσουν την αφετηρία για την ανάπτυξη εθνικών πολιτικών για την καταπολέμηση της κακοποίησης των ηλικιωμένων.

Την ίδια στιγμή, η διεθνής ανταλλαγή «ορθών πρακτικών» μπορεί να είναι αρκετά χρήσιμη, καθώς, αυτές οι πρακτικές θα μπορούσαν να είναι έμπνευση για να χαραχθούν νέες αποτελεσματικές πολιτικές για την καταπολέμηση της κακοποίησης των ηλικιωμένων. Οι δυνατότη-

τες εφαρμογής της κάθε καλής πρακτικής πρέπει να διερευνηθούν και νέες αποφάσεις θα πρέπει να παρθούν προτού ακολουθηθεί μια συγκεκριμένη στρατηγική.

3.2. Περιγραφή των «καλών πρακτικών»

Η έκθεση περιέχει μια αλφαβητική λίστα των επιλεγμένων «καλών πρακτικών» (σελίδα ...). Οι τίτλοι αυτής της λίστας παρέχουν μια εικόνα της ποικιλίας των «καλών πρακτικών» που έχουν εντοπιστεί. Πρόσθετες πληροφορίες μπορούν να βρεθούν στις ιστοσελίδες του επιμέρους εταίρων του έργου, κάθε μια γλώσσα της συμμετέχουσας χώρας. Η έκθεση αυτή περιέχει σύντομες περιγραφές των πολλών «καλών πρακτικών» εν είδη παραδείγματος.

Περιγραφές της κάθε «καλής πρακτικής» (στα αγγλικά), σύμφωνα με τα ακόλουθα δέκα σημεία, είναι διαθέσιμες στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.preventelderabuse.eu.

1. Τίτλος της «καλής πρακτικής»
2. Στόχοι
3. Ομάδα-στόχος
4. Προσέγγιση: ο τρόπος με τον οποίο η «ορθή πρακτική» εφαρμόζεται
5. Ποιος υλοποιεί αυτές τις «πρακτικές», ποια οργάνωση και ποια άτομα τις υλοποιούν;
6. Τι είδους υλικό είναι διαθέσιμο για κάθε «πρακτική» (π.χ. περιγρα-

φή, ιστοσελίδα)

7. Σε πόσο ευρύ φάσμα έχει χρησιμοποιηθεί η «πρακτική»;
8. Ποια είναι τα αποτελέσματα, τα συμπεράσματα και οι εμπειρίες από την «πρακτική» αυτή;
9. Έχουν ενσωματωθεί και εναρμονιστεί στοιχεία αποτελεσματικών μελετών;
10. Ποιοι είναι οι παράγοντες επιτυχίας;

3.3. Ταξινόμηση των καλών πρακτικών

Οι 40 επιλεγμένες καλές πρακτικές ταξινομήθηκαν από τους ίδιους τους εταίρους του έργου και δεν ελέγχθηκαν από τρίτο μέρος. Η ταξινόμηση έγινε σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά που περιγράφονται σε αυτή την ενότητα. Μία καλή πρακτική μπορεί να εμφανίζεται σε περισσότερα από ένα χαρακτηριστικά.

Σε αυτή την έκθεση, κάνουμε μόνο μερικές σύντομες δηλώσεις σχετικά με τη φύση της συλλογής καλών πρακτικών συνολικά.

Είδη κακοποίησης ηλικιωμένων (όπως αναφέρονται στο τμήμα 2.1)

Πολλές από τις καλές πρακτικές (24) αφορούν όλα τα είδη της κακοποίησης ηλικιωμένων. Παραδείγματα αυτών είναι:

«Πλατφόρμα για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας» (Αυστρία) και «δωρεάν 24ωρη τηλεφωνική γραμμή για τους ηλικιωμένους σε περίπτωση κακοποίησης» (Σλοβενία)

Οι περισσότερες καλές πρακτικές ταξινομήθηκαν στις κατηγορίες τις οικονομικής/ υλικής κακοποίησης (39), ψυχολογικής κακοποίησης (38) και διάκρισης (38). Σχετικά λίγες ταξινομήθηκαν στην αυτό-παραμέληση (23) και στην κακοποίηση σε δομές φροντίδας (22)

Είναι σαφές ότι σχεδόν όλες οι καλές πρακτικές καλύπτουν τα περισσότερα είδη κακοποίησης, καθώς μια ενιαία δραστηριότητα είναι δυνατό να απευθύνεται σε όλα τα είδη κακοποίησης. Το γεγονός ότι εντοπίστηκαν λίγες πρακτικές που στοχεύουν συγκεκριμένα είδη κακοποίησης μπορεί να οφείλεται σε διάφορους λόγους. Πρώτον, μία «μη συγκεκριμένη» προσέγγιση μπορεί να είναι πιο αποτελεσματική για φαινόμενα που συχνά περιλαμβάνουν πολλαπλές όψεις και αιτίες. Δεύτερον, θα μπορούσε να είναι πιο «φυσικό» να ξεκινήσει με μία γενικού περιεχομένου προσέγγιση η οποία μπορεί να γίνει στη συνέχεια πιο συγκεκριμένη μέσω της ανάπτυξης. Ωστόσο, ορισμένα είδη κακοποίησης ηλικιωμένων (πχ οικονομική εκμετάλλευση, σεξουαλική κακοποίηση και αυτό –παραμέληση) απαιτούν πιο ειδικευμένες δράσεις εξαιτίας ειδικών χαρακτηριστικών και ψυχολογικών διαστάσεων που διαφορετικά θα παραβλέπονταν.

Εκστρατεία «Τέλος στην κακοποίησης ηλικιωμένων» (Ολλανδία)

Αυτή η εκστρατεία είναι οργανωμένη σύμφωνα με μία «2-A φόρμουλα»:

1. Πρέσβης που περιοδεύει τη χώρα
2. Έγκριση της δράσης κατά της κακοποίησης ηλικιωμένων από τους δήμους και τις τοπικές και περιφερειακές οργανώσεις

Οι δράσεις περιλαμβάνουν:

- Εργασία με τους ενδιαφερόμενους φορείς σε κάθε περιφέρεια

- Ενώση των δυνάμεων τους με τις υπάρχουσες οργανώσεις και δίκτυα
- Υπενθύμιση στις οργανώσεις των δεσμεύσεων τους, της εμπειρίας τους και των ευθυνών τους
- Διορισμό ενός πρεσβευτή για συναντήσεις, επαφές και διαβουλεύσεις
- Ενημέρωση των συνεργαζόμενων εταίρων και των ομάδων-στόχων
- Ενημέρωση των φορέων του πεδίου και του δημοσίου σε εθνικό επίπεδο
- Συντάξη και διανομή δελτίων τύπου και ενημερωτικών φυλλαδίων

Εφαρμόζεται από: Δύο εθνικά ινστιτούτα και τον εθνικό πρέσβη

Δραστηριότητες

Οι παρακάτω δραστηριότητες έχουν διακριθεί.

- 1. Εκπαίδευση και Κατάρτιση
- 2. Βελτίωση ποιότητας/ πρωτόκολλα και εργαλεία
- 3. Νόμοι και κανονισμοί
- 4. Μέτρα πολιτικής
- 5. Ενδυνάμωση και Συμμετοχή
- 6. Ανάπτυξη δικτύου
- 7. Υποστήριξη/ Συμβουλευτική
- 8. Ευαισθητοποίηση

Οι περισσότερες από τις καλές πρακτικές περιλαμβάνουν την ευαισθητοποίηση (27 πρακτικές σε 7 χώρες) και ακολουθεί η Εκπαίδευση και

Κατάρτιση (24 πρακτικές σε 7 χώρες) και η Ενδυνάμωση και Συμμετοχή (23 πρακτικές σε 8 χώρες). Ένα ενδιαφέρον παράδειγμα στη κατηγορία της ευαισθητοποίησης είναι η εθνική εκστρατεία με τίτλο «Τέλος κακοποίησης ηλικιωμένων», (Ολλανδία), ενώ η ετήσια εβδομάδα «Πείτε όχι στον ηλικιακό ρατσισμό» (Ιρλανδία) παρέχει ένα παράδειγμα στην κατηγορία της ενδυνάμωσης και συμμετοχής. Μόνο μερικές δραστηριότητες αφορούν το τομέα του νόμου και κανονισμού (4 πρακτικές σε 3 χώρες). Οι δραστηριότητες που αφορούν μέτρα πολιτικής και ανάπτυξης δικτύου περιλαμβάνονται 11 φορές το καθένα. Οι άλλες δραστηριότητες εμπίπτουν μεταξύ αυτών των μεγεθών.

Αργότερα προστέθηκε και η έρευνα ως κατηγορία με δύο καλές πρακτικές (στην Ιρλανδία και την Ολλανδία) να εμπίπτουν σε αυτή.

Πλατφόρμα για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας (Αυστρία)

Το πρόγραμμα αφορά σε ένα εθνικό φόρουμ για την ανταλλαγή εμπειριών και την ευαισθητοποίηση σε σχέση με την ενδοοικογενειακή βία. Επίσης περιλαμβάνει ένα μέσο για την διασύνδεση Αυστριακών ανθρωπιστικών οργανώσεων (45).

Το έργο χωρίζεται σε 5 ενότητες, μία εκ των οποίων αφορά την κακοποίηση ηλικιωμένων

Οι εταίροι στη πλατφόρμα προσφέρουν μία μεγάλη ποικιλία από δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων ποικίλων μαθημάτων, εργαστηρίων, ομάδων αυτοβοήθειας, συνεδρίων, συζητήσεων σε πάνελ, ενημερωτικών δελτίων και περιοδικών.

Εφαρμόζεται από: Τους εταίρους στη πλατφόρμα

Η εκπαίδευση των επαγγελματιών, ειδικά αυτών που εργάζονται στην Υπηρεσία Υγείας (Ιρλανδία)

Ο στόχος αυτού του προγράμματος είναι να διασφαλίσει ότι τα μέλη του προσωπικού έχουν επίγνωση της κακοποίησης ηλικιωμένων και των κατάλληλων πολιτικών και διαδικασιών. Οι ειδικοί υπάλληλοι από την υπηρεσία υγείας παρέχουν κατάρτιση σε επαγγελματίες

υγείας καθώς και σεμινάρια για εκπαιδευτές (Train the Trainers) με αντικείμενο την κακοποίηση ηλικιωμένων.

Τα εθνικά πρότυπα ποιότητας για τη λειτουργία των γηροκομείων (standard 8) απαιτεί τα μέλη του προσωπικού της κατ' οίκον νοσηλείας να εκπαιδεύονται.

Εφαρμόζεται από: Ανεξάρτητη υπηρεσία επιθεώρησης των γηροκομείων

Υπηρεσία τηλε-ειδοποίησης έκτακτης ανάγκης: κόκκινο κουμπί (Ελλάδα)

Το πρόγραμμα παρέχει στους ηλικιωμένους μία μικρή συσκευή που μπορεί να φορεθεί γύρω από το λαιμό ή στο χέρι. Σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης ο χρήστης απλά πατά το κόκκινο κουμπί στη μηχανή, η οποία μεταδίδει το σήμα έκτακτης ανάγκης στη διαχείριση του τηλεφωνικού συντονιστικού κέντρου, το οποίο λειτουργεί 24 ώρες την ημέρα. Εκπαιδευμένοι υπάλληλοι προσωπικού (πχ ψυχολό-

γοι, κοινωνικοί λειτουργοί, νοσηλευτές, γιατροί) είναι υπεύθυνοι για τις κλήσεις έκτακτης ανάγκης. Επιπλέον, οι εξειδικευμένοι κοινωνικοί λειτουργοί επιβλέπουν τη συμμετοχή ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, αξιολογούν τις περιπτώσεις με τη διεξαγωγή συνεντεύξεων και παρέχουν κοινωνική υποστήριξη.

Προτεραιότητα δίνεται σε αυτούς που ζουν μόνοι τους.

Εφαρμόζεται από: μια ελληνική ΜΚΟ

Η ένταξη της ευαισθητοποίησης ως δραστηριότητας στις περισσότερες αναγνωρισμένες καλές πρακτικές δείχνει ξεκάθαρα την σημασία που έχει ως βασικό μέσο πρόληψης.

Χωρίς επαρκή πληροφόρηση σχετικά με την κακοποίηση ηλικιωμένων είναι αδύνατο να την αναγνωρίσουμε.

Ο τύπος των δραστηριοτήτων εξαρτάται προφανώς από το στάδιο ανάπτυξης της κάθε χώρας σχετικά με το θέμα της κακοποίησης ηλικιωμένων. Το σχετικά μικρό ποσοστό των πρακτικών που αφορούν μέτρα πολιτικής και ανάπτυξης δικτύου τονίζει αυτή την παρατήρηση. Οι συστάσεις σε εθνικό επίπεδο που διατυπώνονται στη παρούσα έκθεση (βλ. Ενότητα 4.1) απαιτούν την επέκταση αυτών των δραστηριοτήτων τα επόμενα χρόνια (βλ. Ενότητα 4.1)

Ομάδες- στόχοι

Οι ακόλουθες ομάδες- στόχοι έχουν διακριθεί.

1. Επαγγελματίες στο τομέα της φροντίδας
2. Φροντιστές, μέλη οικογένειας
3. Υπάλληλοι δικαιοσύνης/ Αστυνομία
4. Φορείς χάραξης πολιτικής
5. Ομάδες υπεράσπισης
6. Εθελοντικές οργανώσεις
7. Ηλικιωμένοι
8. Ευρύ κοινό

Οι περισσότερες από τις καλές πρακτικές στρέφονται προς τους ίδιους τους «ηλικιωμένους» (29 πρακτικές σε 8 χώρες). Η υπηρεσία τηλε-ειδοποίησης για έκτακτη ανάγκη: Το έργο «κόκκινο κουμπί» (Ελλάδα) είναι ένα παράδειγμα.

Μετά από την ομάδα- στόχο των «ηλικιωμένων», οι ομάδες στις οποίες εστιάζονται οι περισσότερες δραστηριότητες περιλαμβάνει τους «επαγγελματίες υγειονομικής περίθαλψης» (26 πρακτικές σε 7 χώρες) και ακολουθούν οι «εθελοντικές οργανώσεις» (22 πρακτικές σε 6 χώρες) και οι «συγγενείς φροντιστές» (18 πρακτικές σε 6 χώρες)

Ευχάριστο είναι ότι πολλές καλές πρακτικές αφορούν αρκετές ομάδες στόχο ταυτόχρονα και ότι σχεδόν καλύπτονται όλες οι ομάδες-στόχου. Μερικές από τις καλές πρακτικές είναι γενικές, απευθυνόμενες σε όλες τις ομάδες- στόχους, ενώ άλλες εστιάζονται σε μια συγκεκριμένη ομάδα. Και οι δύο προσεγγίσεις μπορεί να είναι αποτελεσματικές ανάλογα με τις δραστηριότητες και τους επιδιωκόμενους στόχους.

Επειδή το πρόβλημα της κακοποίησης ηλικιωμένων περιλαμβάνει πολλούς παράγοντες, η οργάνωση των δραστηριοτήτων συνεπάγεται οπωσδήποτε την εξέταση των σχέσεων μεταξύ αυτών των παραγόντων, καθώς επίσης και το πώς μπορούν να επιτευχθούν. Μία χρήσιμη στρατηγική συνεπάγεται την εστίαση των δραστηριοτήτων βάσει της διάκρισης μεταξύ της ομάδας στόχου και της ομάδας που επωφελείται, οι τελευταίοι εκ των οποίων μπορούν να προσεγγιστούν μέσω της ομάδας- στόχο. Σε πολλές περιπτώσεις είναι απαραίτητο να προσεγγιστούν οι ηλικιωμένοι έμμεσα μέσω των δικτύων

Εργαστήρια-Σεμινάρια (Σλοβακία)

Εργαστήρια και σεμινάρια οργανώνονται σε τακτική βάση για τους ηλικιωμένους σε διάφορες περιοχές της Σλοβακίας με σκοπό την ενημέρωση για τα δικαιώματά τους, τα αιτήματά τους και τις δυνατότητες για προστασία. Το έργο αφορά στην αυτοδιοίκηση, ποικίλες

οργανώσεις στις περιφέρειες και την αστυνομία.

Οι συμμετέχοντες στις εν λόγω δραστηριότητες αποτελούνται κυρίως από ηλικιωμένους οι οποίοι στη συνέχεια μοιράζονται τις εμπειρίες που έχουν αποκομίσει με άλλους στις γειτονιές τους.

Εφαρμόζεται από: εταίρο του έργου μας

τους. Ένας λόγος αφορά την πιθανή παρουσία ψυχικών/ γνωστικών προβλημάτων και ένας άλλος λόγος αφορά την πιθανότητα ο παραβάτης να είναι μέρος του δικτύου. Αυξάνοντας τον αριθμό των ατόμων που υπάγονται στο δίκτυο ενός ηλικιωμένου ατόμου οι οποίοι έχουν επίγνωση του προβλήματος, αυξάνεται παράλληλα και η πιθανότητα να παρατηρηθούν πολύ νωρίτερα σημάδια κακοποίησης.

Επίπεδα

Οι καλές πρακτικές που περιγράφονται λειτουργούν σε διαφορετικά επίπεδα: εθνικό, περιφερειακό και τοπικό. Οι περισσότερες από τις καλές πρακτικές λειτουργούν σε εθνικό επίπεδο (31 πρακτικές σε 7 χώρες). Κατά τη γνώμη μας αυτό δείχνει το μέγεθος της εθνικής προσχής για το ζήτημα, αν και δεν σημαίνει κατ' ανάγκην την ύπαρξη

σχετικών εθνικών πολιτικών (βλ Ενότητα 4.1)

Οι καλές πρακτικές σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο είναι επίσης αρκετά ενδιαφέρουσες. Δραστηριότητες σε αυτά τα επίπεδα μπορεί να είναι πιο αποτελεσματικές και να έχουν πιο ισχυρό αντίκτυπο στην πράξη καθώς είναι πλησιέστερες προς τους ίδιους τους ηλικιωμένους, αλλά και στο πλαίσιο πρακτικής των επαγγελματιών, εθελοντών και οικογενειακών φροντιστών. Μάλιστα, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η κυβερνητική δράση για το συγκεκριμένο ζήτημα είναι αποκεντρωμένη, τα επίπεδα αυτά είναι απαραίτητα.

Ωστόσο είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι κάθε επίπεδο είναι απαραίτητο. Το κάθε ένα από αυτά έχει τις δικές του αρμοδιότητες και καθήκοντα, τα οποία λειτουργούν από κοινού. Χώρες στις οποίες αυτές οι δραστηριότητες υπάρχουν μόνο σε τοπικό επίπεδο (όπως στην Ιτα-

Περιφερειακοί συντονιστές για την πρόληψη της κακοποίησης ηλικιωμένων (Σλοβενία)

Το συγκεκριμένο έργο περιλαμβάνει 12 περιφερειακά οργανωμένους συντονιστές για την πρόληψη της κακοποίησης. Τα καθήκοντά τους περιλαμβάνουν το συντονισμό της συνεργασίας μεταξύ υπηρεσιών, τη λειτουργία των διεπιστημονικών ομάδων σε σχέση με τις μεμονωμένες περιπτώσεις κακοποίησης, τη

παροχή επαγγελματικής υποστήριξης σε φορείς παροχής υπηρεσιών, την οργάνωση και την συντήρηση ενός δικτύου κοινωνικής ασφάλισης, την παροχή κατάρτισης για τους επαγγελματίες και την ανάπτυξη δράσεων στον τομέα της πρόληψης της κακοποίησης.

Εφαρμόζεται από: τα κέντρα κοινωνικής εργασίας

λία) ή στις οποίες δεν υπάρχουν καλές πρακτικές καθόλου (όπως στην Πολωνία) αντιμετωπίζουν μια σημαντική πρόκληση.

Τύποι πρόληψης

Τρεις τύποι πρόληψης μπορούν να διακριθούν, καθένας από τους οποίους επικεντρώνεται σε μία συγκεκριμένη ομάδα-στόχο.

1. Η **Πρωτογενής πρόληψη** που περιλαμβάνει δράσεις που στοχεύουν στην πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων. Η ομάδα στόχος αφορά σε όλους τους ηλικιωμένους που παρόλο που δε βιώνουν κακοποίηση, θα μπορούσαν να επηρεαστούν μελλοντικά.
2. Η **Δευτερογενής πρόληψη** περιλαμβάνει δράσεις που στοχεύουν στο προσδιορισμό και τον εντοπισμό της κακοποίησης ηλικιωμένων στα αρχικά στάδια, πριν ακόμα γίνει αισθητή. Κύριος στόχος σε αυτή την περίπτωση είναι να σταματήσει η κακοποίηση και να αποτραπεί η επιδείνωση. Η ομάδα στόχος εδώ αφορά σε ηλικιωμένους που βιώνουν τα πρώτα στάδια της κακοποίησης.
3. Η **Τριτογενής πρόληψη** περιλαμβάνει προγράμματα που στοχεύουν στη βελτίωση της ζωής των θυμάτων της κακοποίησης ηλικιωμένων με τη μείωση της σοβαρότητας της κακοποίησης και την παροχή εργαλείων που μπορούν να αποτρέψουν την εκ νέου θυματοποίηση του ηλικιωμένου στο μέλλον. Η ομάδα-στόχος σε αυτή την περίπτωση αποτελείται από ηλικιωμένους που είναι θύματα κακοποίησης

Οι περισσότερες από τις καλές πρακτικές αφορούν στην πρωτογενή πρόληψη (26 πρακτικές σε 8 χώρες) και στη δευτερογενή πρόληψη (28 πρακτικές σε 7 χώρες). Αυτά θεωρούνται τα πιο σημαντικά επίπεδα σε ότι αφορά στην πρόληψη της κακοποίησης ηλικιωμένων, δεδομένου ότι στο τριτογενές επίπεδο η κακοποίηση έχει ήδη συμβεί. Προφανώς, αυτό το τελευταίο επίπεδο πρόληψης είναι επίσης απαραίτητο δεδομένου ότι απευθύνεται σε επείγουσες καταστάσεις κακοποίησης. Είναι αναγκαίο να σημειωθεί ότι οι περισσότερες καλές πρακτικές αφορούν και τα τρία επίπεδα πρόληψης.

3.4. Συμπερασματικά

Οι καλές πρακτικές που συγκεντρώθηκαν στο πρόγραμμα EuROPEAN μπορούν να χρησιμεύσουν σαν έμπνευση για τους φορείς χάραξης πολιτικής, τους ενδιαφερόμενους φορείς, τους επαγγελματίες και τους εμπειρογνώμονες σε σχέση με τις νέες πρακτικές ή την πολιτική, οι οποίοι μπορούν μάλιστα να προσθέσουν νέα παραδείγματα καλών πρακτικών στην υπάρχουσα ηλεκτρονική βάση δεδομένων. Υπάρχει επίσης ανάγκη να παρακολουθούν τις καλές πρακτικές μελετώντας την αποτελεσματικότητά τους. Δεδομένου ότι τέτοιες μελέτες δεν είναι ακόμη διαθέσιμες, μια μελλοντική αξιολόγηση θα μπορούσε ενδεχομένως να υποδείξει τη διαγραφή μερικών από τις πρακτικές που περιλαμβάνονται σήμερα στη βάση δεδομένων.

«Διασώστης» - Υπηρεσία υποστήριξης για ηλικιωμένα άτομα θύματα βίας και ποινικών αδικημάτων (Ιταλία)

Το πρόγραμμα παρέχει υποστήριξη σε ηλικιωμένους θύματα κακοποίησης και ποινικούς παραβάτες και μειώνει τα αποτελέσματα της βίας μέσω:

- Παρέμβασης και υποστήριξης (κατ' οίκον επισκέψεις και μια γραμμή κοινωνικής βοήθειας)
- Υγειονομικής και ψυχολογικής φροντίδας προκειμένου τα θύματα να ξεπεράσουν το τραυματικό και αγχωτικό γεγονός
- Δραστηριοτήτων που στοχεύουν στη διευκό-

λυνση της συμμετοχής των ηλικιωμένων σε ψυχαγωγικές και κοινωνικές δραστηριότητες

- Νομικής βοήθειας
- Υποστήριξης στην εξεύρεση λύσεων για την αποτροπή της κακοποίησης στο μέλλον
- Τεχνική υποστήριξη(από τους ηλικιωμένους εθελοντές) στην επισκευή των υλικών ζημιών

Εφαρμόζεται από: το Δήμο της Ρώμης

“Καλές πρακτικές EuROPEAN”

Αλφαβητική σειρά σύμφωνα με τη γλώσσα συγγραφής του πρωτοτύπου
 Αγγλικές περιγραφές των χαρακτηριστικών αναφέρονται στο www.preventelderabuse.eu

	Τίτλος	Χώρα	Πληροφορίες
1	Σχέδιο δράσης και νομική ικανότητα αξιολόγησης του πρωτοκόλλου για τις συμβολαιογραφικές υπηρεσίες - η Βασιλική Ολλανδική Συμβολαιογραφική Κοινωνία (2006)	Ολλανδία	www.notaris.nl
2	Δραστηριότητα ‘Senior of the Year’, Απονομή σε ηλικιωμένους ανθρώπους	Σλοβενία	www.forumseniorov.sk
3	Υπεράσπιση της Μακροπρόθεσμης κατ’ Οίκον Φροντίδας για την τρίτη ηλικία .	Ιρλανδία	www.hse.ie/eng + www.myhome-formhome.ie
4	Ετήσια εβδομάδα «Πες όχι στα γηρατειά» - «Say No to Ageism»	Ιρλανδία	www.equality.ie
5	Κοινοτικά κέντρα ημερήσιας φροντίδας	Ελλάδα	www.kapiap.gr
6	Οικογενειακή βία: Σεμινάρια για τους εργαζομένους στα πλαίσια της βοήθειας	Τσεχία	www.csspraha.cz
7	Δωρεάν 24-ωρη τηλεφωνική εξυπηρέτηση για ηλικιωμένους σε περίπτωση κακοποίησης	Σλοβενία	www.gov.si
8	Υπηρεσίες υγειονομικής και κοινωνικής περίθαλψης για τους ηλικιωμένους στην Ιρλανδία	Ιρλανδία	www.hse.ie/eng
9	Προσωπικό υγείας και κοινωνικής φροντίδας. Πολιτική κακοποίησης ηλικιωμένων και πρακτική	Ιρλανδία	www.hse.ie/eng
10	Προγράμματα « βοήθεια από το σπίτι»	Ελλάδα	www.cityofathens.gr
11	Φυλλάδιο πληροφοριών «Αναγνώριση κακοποίησης». Ερωτήσεις- απαντήσεις.	Αυστρία	www.broschuerenservice.bmask.gv.at
12	Αναβολή φροντίδας – MOVISIE & Mezzo 2009	Ολλανδία	www.movisie.nl
13	Πρόγραμμα μεταξύ γενεών για την ποιοτική γήρανση	Σλοβενία	www.inst-antonatstjenjaka.si/eng
14	Δήμος του Τορίνου - Servizio Aiuto Anziani (Υπηρεσία Βοηθείας Ηλικιωμένων)	Ιταλία	www.comune.torino.it
15	Εθνική Εκστρατεία «Τέλος στην κακοποίηση ηλικιωμένων» - ‘End elder abuse’	Ολλανδία	www.movisie.nl
16	Εθνικά Συνέδρια σχετικά με τη διάκριση, κακοποίηση, παραβίαση των δικαιωμάτων των ηλικιωμένων	Σλοβενία	www.forumseniorov.sk
17	Έγγραφο Εθνικής πολιτικής σχετικά με την κακοποίηση ηλικιωμένων ‘Προστατεύοντας το Μέλλον μας’ + Αναθεώρηση των συστάσεων του “Protecting Our future” – «Προστατεύοντας το μέλλον μας» (2009)	Ιρλανδία	www.dohc.ie
18	Εθνικά ποιοτικά πρότυπα για τα Οικοτροφεία ηλικιωμένων στην Ιρλανδία και την ανεξάρτητη επιθεώρηση των ιδιωτικών κλινικών	Ιρλανδία	www.hiqa.ie/standards

	Τίτλος	Χώρα	Πληροφορίες
19	Εθνική γραμμή βοήθειας SOS 10-65 (για ηλικιωμένους) + Silver Alert Ελλάδας (για εξαφάνιση ηλικιωμένων)	Ελλάδα	www.silveralert.gr + www.lifelinehellas.gr
20	Noord-Hollands Πρωτόκολλο για την κακοποίηση των ηλικιωμένων 2009	Ολλανδία	www.protocolouderenmishandeling.nl
21	‘Open your Eyes’ - «Ανοιξε τα μάτια σου» Εκστρατεία ευαισθητοποίησης	Ιρλανδία	www.hse.ie
22	Patto per Asti sicura / Τοπική Αστική Συμφωνία	Ιταλία	www.interno.it
23	Πλατφόρμα κατά της βίας μέσα στην οικογένεια	Αυστρία	www.platformgegendiegewalt.at
24	Πολιτική για την κακοποίηση ηλικιωμένων μέσα στην κοινωνία, και στον εθελοντικό τομέα, για παράδειγμα «Age Action’s Elder Abuse policy»	Ιρλανδία	www.ageaction.ie
25	Πρόγραμμα: ποιότητα της φροντίδας και ποιότητα ζωής των φροντιστών	Τσεχία	www.uss.upol.cz
26	Ποιοτικά πρότυπα της κοινωνικής φροντίδας	Τσεχία	www.mpsv.cz
27	Περιφερειακοί συντονιστές για την παρεμπόδιση της κακοποίησης των ηλικιωμένων	Σλοβενία	www.gov.si
28	Ερευνητικές διαπολιτισμικές πτυχές της κακοποίησης των ηλικιωμένων, για την πόλη του Άμστερνταμ (Verwey Jonker Institute, 2010)	Ολλανδία	www.verwey-jonker.nl
29	Έρευνα για την κακοποίηση των ηλικιωμένων	Ιρλανδία	www.ncpop.ie
30	Σχέδιο δράσης του Ρότερνταμ και των ομάδων πόλεων ενάντια στην κακοποίηση των ηλικιωμένων(2008)	Ολλανδία	www.ggd.rotterdam.nl + www.huiselijkgeweld.rotterdam.nl
31	SAVER (υποστήριξη ηλικιωμένων θυμάτων από τη βία και τα ποινικά αδικήματα) – Δήμος της Ρώμης	Ιταλία	www.auser.it
32	Ανώτερη ακαδημία	Τσεχία	www.mppraha.cz
33	Ανώτερη υπηρεσία εργασίας για την προστασία των ηλικιωμένων	Ιρλανδία	www.hse.ie
34	Ανώτερη γραμμή - σε εθνικό επίπεδο, δωρεάν, τηλεφωνική γραμμή - που παρέχει συμβουλές και βοήθεια	Σλοβενία	www.forumseniorov.sk
35	Πρόγραμμα κοινωνικής προστασίας “Older for older”	Σλοβενία	www.zdus-zveza.si
36	Tele-alert για επείγοντα περιστατικά: ‘Red Button’	Ελλάδα	www.lifelinehellas.gr
37	Κατάλληλη πρόληψη για τους φροντιστές των ηλικιωμένων, που έχουν διαταραχές συμπεριφοράς (πρότυπο διάλογου).	Ολλανδία	www.trimbos.nl
38	Εκπαίδευση- των- εκπαιδευτών για την κακοποίηση των ηλικιωμένων (Ίδρυμα Zet, region Noord-Brabant)	Ολλανδία	www.zet-brabant.nl
39	Εκπαίδευση για την κακοποίηση των ηλικιωμένων (Ίδρυμα Zet, region Noord-Brabant)	Ολλανδία	www.zet-brabant.nl
40	Εργαστήρια - καταρτίσεις, εφαρμογή των δραστηριοτήτων για την πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων στις Περιφέρειες της Σλοβακίας.	Σλοβακία	www.forumseniorov.sk

Προτάσεις

4.1. Εθνικό επίπεδο: Σπάμε την σιωπή και μειώνουμε την προκατάληψη

Προκειμένου να μειωθούν τα κρούσματα βίας κατά των ηλικιωμένων με αποτελεσματικό και δομημένο τρόπο, κάθε εθνική κυβέρνηση πρέπει αρχικά να αναγνωρίσει το πρόβλημα. Αυτό προϋποθέτει τα ακόλουθα:

- Αναγνώριση της ύπαρξης του φαινομένου της βίας κατά των ηλικιωμένων
- Παραδοχή ότι η βία κατά των ηλικιωμένων σημαίνει καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- Αναγνώριση του ρόλου της πολιτείας όσον αφορά στην αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας κατά των ηλικιωμένων, ακόμα και όταν συμβαίνει σε ιδιωτικό χώρο
- Παραδοχή της αναγκαιότητας ενός νομικού πλαισίου για την καταπολέμηση της βίας κατά των ηλικιωμένων με έναν ουσιαστικά αποτελεσματικό τρόπο

Η αναγνώριση είναι μία βασική αρχική προϋπόθεση για την αντιμετώπιση της βίας κατά των ηλικιωμένων. Πρέπει να γίνει σαφές ότι η βία κατά των ηλικιωμένων είναι απαράδεκτη σε κάθε περιβάλλον και κοινωνικό επίπεδο.

Η βία κατά των ηλικιωμένων είναι ένα πολύπλευρο κοινωνικό πρόβλημα που άπτεται θεμάτων, όπως αυτά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ενδοοικογενειακής βίας, του ποινικού και του αστικού δικαίου, της υγείας, της περίθαλψης και της κοινωνικής πρόνοιας, συνθηκών εργασίας εργαζομένων, επαγγελματικού προσανατολισμού και προγραμμάτων δια-βίου μάθησης, οργάνωσης κοινοτικών και δημόσιων χώρων, της αστυνομίας, του συστήματος δικαιοσύνης και του τραπεζικού συστήματος. Για όλους αυτούς τους λόγους μια πολύπλευρη προσέγγιση θα ήταν η πλέον κατάλληλη.

Κάθε χώρα πρέπει να καθορίσει την δική της προσέγγιση και στρατηγική για την καταπολέμηση του φαινομένου της βίας κατά των ηλικιωμένων. Η προσέγγιση που θα επιλεγεί θα πρέπει να είναι συνάρτηση

4.

των πολιτιστικών, οικονομικών και κοινωνικών θεμάτων κάθε χώρας, των δημογραφικών χαρακτηριστικών, όπως και της διαχρονικής αντιμετώπισης των πολιτικών που έχουν εφαρμοστεί μέχρι τώρα σχετικά με το θέμα αυτό.

Μια ευρεία συζήτηση σχετικά με τη διατύπωση ενός ορισμού για τη βία κατά των ηλικιωμένων σε εθνικό επίπεδο, θα ήταν ένα προκαταρκτικό βήμα για την ευαισθητοποίηση του κοινού, αν και η εμπειρία δείχνει ότι είναι γενικά δύσκολο να υπάρξει ομοφωνία σε τέτοια θέματα. Το επόμενο βήμα θα μπορούσε να περιλαμβάνει την ανάλυση της παρούσας εθνικής πολιτικής, έχοντας σαν βάση αυτήν που συνέταξαν οι εταίροι του εν λόγω προγράμματος.

Η ανάλυση των παραγόντων που πρέπει να ληφθούν υπόψη προκειμένου να αναπτυχθεί μια πολιτική για την σωστή αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας κατά των ηλικιωμένων, θα μπορούσε να έχει την ακόλουθη μορφή:

Σχηματική αναπαράσταση των παραγόντων με σκοπό τη δημιουργία συγκεκριμένης πολιτικής

Νομοθεσία και κανονισμοί	Ενδιαφερόμενοι Φορείς
• Ποινικό Δίκαιο • Αστικό Δίκαιο • Ποιότητα φροντίδας	• Κυβερνήσεις (εθνικές και τοπικές) • Μη κυβερνητικές οργανώσεις • Επαγγελματικά περιβάλλοντα και εθελοντές • Φροντίδα στο χώρο κατοικίας και στο οικογενειακό περιβάλλον
Συμφωνία για τις διαδικασίες που θα εφαρμοστούν	Υποστηρικτικοί μηχανισμοί
• Κατεύθυνση και συντονισμός • Ευθύνες και καθήκοντα • Αλυσίδα εμπλεκόμενων φορέων – δικτύωση (εσωτερική συνεργασία φορέων) • Συμφωνίες	• Μέτρα σύγκρισης • Κώδικες • Προυπολογισμός • Ικανότητες • Οργανισμοί • Πληροφόρηση

Η ανάλυση θα έπρεπε επίσης να καθορίζει με σαφήνεια τους πιο σημαντικούς παράγοντες στα πλαίσια της πολιτικής που θα αναπτυχθεί καθώς και της εκτέλεσης του έργου. Αυτά μπορεί να διαφέρουν από χώρα σε χώρα και δεν είναι πάντα προϋπόθεση ότι συμπεριλαμβάνουν τον κρατικό παράγοντα. Είναι λοιπόν πολύ σημαντικό να επιμεριστεί τόσο η διεύθυνση του έργου, όσο και ο συντονισμός του με ένα σωστό τρόπο και στα δύο επίπεδα και να δεσμευτούν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς για το βαθμό ανάμειξής τους σε αυτόν τον επιμερισμό.

Το τρίτο στάδιο περιλαμβάνει τη θεώρηση μιας μακροπρόθεσμης πολιτικής των εφαρμογών των μέτρων που θα εφαρμοστούν, καθώς και του τρόπου με τον οποίο οι στόχοι θα επιτευχθούν. Η χρήση των καλών πρακτικών μπορεί να αποδειχθεί πολύ χρήσιμη σε αυτό το στάδιο.

Η διαδικασία αυτή θα μπορούσε να οδηγήσει στην εφαρμογή ενός μεσοπρόθεσμου προγράμματος δράσεων με εφικτούς στόχους. Επίσης, η αποδοχή μιας τέτοιας διαδικασίας από το κοινοβούλιο με ξεκάθαρη πολιτική ευθύνη, νομική βάση και συγκεκριμένο προϋπολογισμό, είναι σημαντική για τη δέσμευση που μπορεί να υπάρξει σε πρακτικό επίπεδο. Κάθε χώρα θα ήταν σκόπιμο να εκμεταλλευτεί όλες τις δυνατότητες που της δίνονται για τον σκοπό αυτό. Ένας εθνικός σχεδιασμός θεμάτων κοινωνικής μέριμνας δεν είναι δυνατόν να μην συμπεριλαμβάνει το θέμα της βίας κατά των ηλικιωμένων, το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας και την ποιότητα της μέριμνας που παρέχεται. Είναι σημαντικό ωστόσο ο σχεδιασμός αυτός να φέρνει το πρόβλημα στην επιφάνεια και όχι να το κρύβει. Το θέμα της βίας κατά των ηλικιωμένων έχει τα δικά του χαρακτηριστικά και ενδιαφερόμενους φορείς, ως εκ τούτου ο χειρισμός του χρειάζεται ειδικές γνώσεις, προσέγγιση και συμφωνίες.

Μια ακόμη δυνατότητα συνεργασίας πάνω στο θέμα αυτό θα μπορούσε να αναπτυχθεί μεταξύ των δήμων και των τοπικών κοινωνιών, δίνοντάς τους σωστά κίνητρα ώστε να το κατανοήσουν και να επιστρατευθούν για την ολοκληρωμένη αντιμετώπισή του.

Ένα βοηθητικό μοντέλο ανάπτυξης ενός περιεκτικού προγράμματος, περιλαμβάνει τα ακόλουθα μέτρα:

1. Να μπει το θέμα της βίας κατά των ηλικιωμένων στην πολιτική ατζέντα και να αντιμετωπιστεί σε ένα εθνικό επίπεδο.
2. Να ενημερωθεί το ευρύ κοινό
3. Να παρθούν μέτρα πρόληψης για ομάδες υψηλού κινδύνου
4. Να αναγνωρίζονται έγκαιρα τα θύματα βίας
5. Να γίνεται έγκαιρη παρέμβαση
6. Να δίνεται η σωστή βοήθεια στους ηλικιωμένους

7. Να συνεχίζεται η παρακολούθηση των ηλικιωμένων και να μειώνεται η πιθανότητα υποτροπής

Οι προτάσεις που θα ακολουθήσουν για την αντιμετώπιση του φαινομένου, έχουν γίνει σύμφωνα με τα επτά παραπάνω μέτρα. Το καθένα από αυτά θεωρείται απαραίτητο. Για παράδειγμα, το ξεκίνημα μιας δημόσιας εκστρατείας ενημέρωσης, προϋποθέτει την ταυτόχρονη δημιουργία μιας υποδομής για τέτοιες παρεμβάσεις. Διαφορετικά τα θύματα (και οι θύτες) στους οποίους θα απευθύνεται η εκστρατεία, δεν θα έχουν πουθενά να προσφύγουν για βοήθεια.

Σύμφωνα με την παραπάνω προσέγγιση, κάθε χώρα θα μπορούσε να θέσει τις δικές της προτεραιότητες αναφορικά με τα επτά αυτά μέτρα και κάθε μία θα μπορούσε να αποφασίσει σε τι βαθμό και σε ποια χρονική περίοδο μπορεί να αρχίσει να τα εφαρμόζει.

Η διαδικασία αυτή θα μπορούσε αρχικά να ξεκινήσει σε ένα περιορισμένο επίπεδο, να εντοπίσουμε ένα μόνο τύπο βίας κατά των ηλικιωμένων και ένα συγκεκριμένο περιβάλλον στο οποίο παρατηρείται. Κατόπιν, κάνοντας έναν μεσοπρόθεσμο σχεδιασμό, ξεκινάμε να το εφαρμόζουμε, το αξιολογούμε και εντοπίζουμε όλους τους πιθανούς τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν να εφαρμοστούν ευρύτερα αντίστοιχα προγράμματα βίας κατά των ηλικιωμένων.

Ενεργώντας κατ'αυτόν τον τρόπο θα μπορούσαμε να διασφαλίσουμε την συνεχή ανάπτυξη μιας εθνικής πολιτικής σχετικά με το θέμα αυτό.

Παράθεση προτάσεων (Σε μορφή λίστας)

Οι προτάσεις που παρουσιάζονται, ταξινομούνται βάσει επτά ενότητων και ουσιαστικά απαριθμούν τα διάφορα στάδια και μέτρα που πρέπει οι χώρες να έχουν υπόψιν τους προκειμένου να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν μια εθνική πολιτική.

Αυτή η λίστα υπό μία έννοια μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν ένας κατευθυντήριος χάρτης για την εφαρμογή μιας εθνικής πολιτικής. Ακόμη, αν και η λίστα είναι όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη, τα εθνικά προγράμματα ή τα σχέδια δράσης προϋποθέτουν επιλογές, τουλάχιστον αναφορικά με τον χρόνο που χρειάζεται.

1. Να μπει το θέμα της βίας κατά των ηλικιωμένων στην πολιτική ατζέντα και στα πλαίσια μιας στρατηγικής εθνικής εμβέλειας, κάνοντας τα ακόλουθα:

- Να ξεκινήσει ένας διάλογος ο οποίος θα εμπεριέχει το θέμα της βίας κατά των ηλικιωμένων στην εθνική πολιτική ατζέντα.
- Να διαμορφώνεται μια θετική στάση ζωής για την τρίτη ηλικία και για την όλη συνεισφορά των ηλικιωμένων ανθρώπων στην κοινωνία.
- Να συγκεντρώνονται γνώσεις σχετικά με το φαινόμενο της βίας κατά των ηλικιωμένων, τους παράγοντες κινδύνου, όπως και τα μέτρα προστασίας.
- Να αξιολογείται το νομικό πλαίσιο και να εντοπίζονται τα νομοθετικά κενά.
- Να αξιοποιούνται τα διαθέσιμα κεφάλαια για την καταπολέμηση της βίας κατά των ηλικιωμένων.
- Να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή σε συγκεκριμένες ομάδες ηλικιωμένων (π.χ. ηλικιωμένοι που ανήκουν στις κατώτερες κοινωνικοοικονομικές τάξεις, εθνικές μειονότητες και άλλες συναφείς ομάδες ηλικιωμένων).
- Να διασφαλιστεί η συμμετοχή των ηλικιωμένων (και των αντιπροσώπων τους) σε διάφορες δράσεις με σκοπό την προστασία τους και την βελτίωση των συνθηκών της ζωής τους.
- Να γίνεται σωστή κατανομή των ευθυνών και των καθηκόντων μεταξύ των προσώπων που χειρίζονται θέματα ηλικιωμένων συνάπτοντας συμφωνίες μεταξύ τους σε διάφορα επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό και τοπικό)
- Να υπάρχει συμφωνία μεταξύ συνεργαζομένων φορέων, όσον αφορά τις μεθόδους και τη διαδικασία καταγραφής των περιστατικών βίας κατά των ηλικιωμένων.

2. Να γίνει ενημέρωση του ευρέως κοινού με τον ακόλουθο τρόπο:

- Σχεδιάζοντας εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού, που θα περιέχουν μηνύματα όπως: «Δεν αποδεχόμαστε τη βία κατά των ηλικιωμένων» και «Δημόσια φροντίδα για όλους»
- Ενημερώνοντας το ευρύ κοινό σχετικά με τη σχετική νομοθεσία και τους κανονισμούς που υπάρχουν.
- Διασφαλίζοντας τη συμμετοχή των ηλικιωμένων, συμπεριλαμβάνοντας τους ίδιους αλλά και τους αντιπροσώπους τους στις δράσεις που σχεδιάζονται με σκοπό την προστασία τους.
- Κατοχυρώνοντας μια συντονισμένη προσέγγιση μεταξύ των διάφορων συντελεστών που καλούνται να δράσουν (κυβέρνηση, μη κυβερνητικές γανώσεις, επαγγελματίες, κέντρα λήψης

αποφάσεων οικονομικής διαχείρισης) σε διάφορα επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό και τοπικό).

- Διασφαλίζοντας τη διαθεσιμότητα των επαγγελματιών, με σκοπό την έγκαιρη δράση παρακολούθησης και καταγραφής του φαινομένου της βίας κατά των ηλικιωμένων, όπως και της άμεσης και πλήρους αναφοράς τους στις οργανώσεις που συμπράττουν για το σκοπό αυτό.

3. Να υπάρχει πρόληψη για τις ομάδες υψηλού κινδύνου:

- Ενθαρρύνοντας την ανεξαρτησία και το βαθμό συμμετοχής των ηλικιωμένων σε διάφορες δράσεις
- Αναπτύσσοντας μεθόδους που στοχεύουν στη μείωση της κοινωνικής διαφοροποίησης
- Οργανώνοντας μια εκστρατεία για να σπάσει το φράγμα της σιωπής και να μειώνεται το στίγμα
- Διαχέοντας πληροφόρηση σχετικά με συναφείς νομοθεσίες: προβάλλοντας το περιεχόμενο συγκεκριμένων άρθρων αναφερόμενων στην αντιμετώπιση βίας κατά των ηλικιωμένων
- Αναπτύσσοντας τα απαραίτητα εργαλεία, και όλη την τεχνογνωσία που σχετίζεται με την ποιότητα της φροντίδας και την αναγνώριση της βίας κατά των ηλικιωμένων.
- Αναπτύσσοντας συγκεκριμένες εκπαιδευτικές ενότητες για την πρόληψη της βίας κατά των ηλικιωμένων, με σκοπό να ενσωματωθεί στο ωρολόγιο πρόγραμμα του επαγγελματικού προσανατολισμού και της εκπαίδευσης προσωπικού,
- Αναβαθμίζοντας το επάγγελμα του φροντιστή ηλικιωμένων ατόμων, αναγνωρίζοντας ως βασική προϋπόθεση, ένα ελάχιστο επίπεδο κριτηρίων, αναφορικά με τις ικανότητες, τη συμπεριφορά και το ήθος τους.
- Υποστηρίζοντας με κάθε τρόπο τους εθελοντές και αυτούς που φροντίζουν οικογένειες με ηλικιωμένους.

4. Να υπάρχει παρακολούθηση και καταγραφή των περιστατικών βίας κατά των ηλικιωμένων:

- Βοηθώντας τους επαγγελματίες να βελτιώσουν τις ικανότητές τους όσον αφορά την έγκαιρη αναγνώριση των ενδεικτικών συμπτωμάτων βίας κατά των ηλικιωμένων (σήματα με κόκκινες σημαίες)
- Ενημερώνοντας επαρκώς τους επαγγελματίες σχετικά με

τα διαθέσιμα εργαλεία και τις προδιαγραφές σχετικά με την ποιότητα της φροντίδας των ηλικιωμένων, όπως και για το πώς πρέπει να αντιδρούν εάν οι συνθήκες που συναντούν δεν συνάδουν με αυτές τις προδιαγραφές.

- Ενημερώνοντας τους επαγγελματίες σχετικά με τους τρόπους που υπάρχουν για να αναγνωρίζονται τα θύματα βίας έγκαιρα, έτσι ώστε να ενημερώνονται άμεσα οι οικογένειες και οι οργανισμοί προστασίας ηλικιωμένων.
- Χρησιμοποιώντας ανθρώπους «κλειδιά», που συσχετίζονται άμεσα με ομάδες ηλικιωμένων για να κάνουν πολύ εμπιστευτικές συνεντεύξεις
- Διασφαλίζοντας μια επαρκή υποδομή, προκειμένου να διευκολύνουν την αναφορά και καταγραφή της βίας κατά των ηλικιωμένων
- Διασφαλίζοντας την απαραίτητη υποδομή για την υποστήριξη και ενημέρωση εθελοντών και φροντιστών ηλικιωμένων

5. Να παρεμβαίνουν με τον ακόλουθο τρόπο:

- Διασφαλίζοντας ένα επαρκές εργαλείο ανάλυσης και αξιολόγησης, έτσι ώστε να διευκολύνουν την απόφαση σχετικά με τον τρόπο παρέμβασης.
- Διασφαλίζοντας ένα επαρκές νομικό πλαίσιο το οποίο να δίνει τη δυνατότητα άμεσης παρέμβασης (συμπεριλαμβανομένου και του οικογενειακού περιβάλλοντος)
- Δίνοντας τη δυνατότητα εύκολης πρόσβασης στις υπάρχουσες υποδομές στην περίπτωση που κάποιος αντιλαμβάνεται περιστατικά βίας κατά των ηλικιωμένων
- Διασφαλίζοντας την διαθεσιμότητα επαρκών εργαλείων και άλλων μέσων παρέμβασης
- Αναβαθμίζοντας τις ικανότητες των επαγγελματιών που εμπλέκονται στο στάδιο της παρέμβασης
- Βελτιώνοντας τη συνεργασία και το συντονισμό μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων κατηγοριών φορέων και οικογενειών που εμπλέκονται, παρεμβαίνοντας στις περιπτώσεις βίας κατά των ηλικιωμένων.

6. Να βοηθήσουν στα περιστατικά βίας κατά των ηλικιωμένων με τον ακόλουθο τρόπο:

- Διασφαλίζοντας προστασία για τα θύματα βίας και για τους επαγ-

- γελματίες που θα εμπλακούν στην αναφορά του γεγονότος.
 - Διασφαλίζοντας επαρκή υποστήριξη για τους φροντιστές των οικογενειών
 - Διασφαλίζοντας την ποινική δίωξη, εάν χρειάζεται, και την νομική προστασία των παραβατών
 - Δημιουργώντας μια γραμμή επικοινωνίας μεταξύ των οργανώσεων που παρέχουν βοήθεια
 - Οργανώνοντας μία μέθοδο αναφοράς και καταγραφής των περιστατικών βίας κατά των ηλικιωμένων.
7. Να δίνεται η δυνατότητα παρακολούθησης των θυμάτων βίας μετά το συμβάν και να λαμβάνονται μέτρα πρόληψης υποτροπών, με τον ακόλουθο τρόπο:
- Επιδεικνύοντας επαρκή επιμέλεια στην παρατήρηση περιστατικών σε προσωπικό επίπεδο αλλά και σε ευρεία κλίμακα
 - Βελτιώνοντας και παρακολουθώντας τις ικανότητες των επαγγελματιών
 - Καταγράφοντας τα περιστατικά συμμόρφωσης προς τους κανόνες, αναθεωρώντας τις διάφορες διαδικασίες και τα στάδια του έργου
 - Διασφαλίζοντας την προστασία των θυμάτων και αυτών που αναφέρουν τα περιστατικά βίας
 - Διασφαλίζοντας προστασία για τους εθελοντές και τους φροντιστές των οικογενειών
 - Διασφαλίζοντας προστασία για τους παραβάτες
 - Βοηθώντας την οικογένεια και την κοινότητα να κάνει κάποιες

Παραθέτουμε ένα παράδειγμα χρήσης της παραπάνω λίστας

Μια χώρα αποφασίζει να ξεκινήσει ένα πρόγραμμα ή ένα πεδίο δράσης, εστιάζοντας στους φροντιστές οικογενειών, μέσα στο χώρο της οικογένειας. Η χώρα αυτή θα μπορούσε να πάρει τα απαραίτητα μέτρα για να καταπολεμήσει το φαινόμενο της βίας κατά των ηλικιωμένων, ξεκινώντας να αναλύει την παρούσα κατάσταση, σύμφωνα με τις ερωτήσεις που εμφανίζονται στους τέσσερις παρακάτω παράγοντες: 1) Ποια νομοθεσία και κανονισμοί είναι σχετικοί με το πρόβλημα 2) Ποιοι επαγγελματίες ή άλλα άτομα που φροντίζουν ηλικιωμένους θα έπρεπε να αναμειχθούν και με ποιες ομάδες κινδύνου θα έπρεπε να ασχοληθούν 3) Ποιες διαδικασίες και συμφωνίες θα έπρεπε να υποστηριχθούν 4) Ποιοι υποστηρικτικοί μηχανισμοί θα έπρεπε να εφαρμοστούν Η χώρα αυτή θα μπορούσε επιπλέον να διαλέξει μία ή περισσότερες προτάσεις μέτρων που αναφέρονται στις παραπάνω επτά ενότητες. Για παράδειγμα, ένα πρόγραμμα θα μπορούσε να αποτελείται από τα ακόλουθα μέρη: Συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με θεωρίες και

παράγοντες κινδύνου για την βία κατά των ηλικιωμένων (1η ενότητα). Σχεδιάζοντας μια ενημερωτική καμπάνια ειδικά για τους φροντιστές των οικογενειών (2η ενότητα). Παρέχοντας επαρκή υποστήριξη για τους φροντιστές των οικογενειών (3η ενότητα). Διασφαλίζοντας τις κατάλληλες υποδομές (4η ενότητα). Ενισχύοντας τους φροντιστές με διάφορους τρόπους, (π.χ. διαστήματα που μπορούν να ξεκουραστούν λίγο από τα καθήκοντά τους, να έχουν κάποια πρόσθετη βοήθεια, να μαθαίνουν για καλές πρακτικές, και άλλα). Επίσης να βοηθούν τους φροντιστές οικογενειών να βελτιώνουν τις δεξιότητές τους και την ικανότητά τους να αναγνωρίζουν τους παράγοντες κινδύνου στο ευρύτερο περιβάλλον, τα μέτρα που μπορούν να πάρουν για να μειώσουν τον κίνδυνο (ενότητα 4η), όπως και να διασφαλίσουν την διαθεσιμότητα των επαγγελματιών ή άλλων φροντιστών έτσι ώστε να βρίσκονται σε επαφή με τις οικογένειες των ηλικιωμένων (ενότητα 7η).

αλλαγές προκειμένου να μειώσει τις πιθανότητες εμφάνισης του προβλήματος.

- Διασφαλίζοντας τη δυνατότητα γενικού ελέγχου μέσα στις ίδιες τις οργανώσεις

4.2. Ευρωπαϊκό επίπεδο: απαραίτητο

Προς ένα ελάχιστο πολιτικό επίπεδο στην Ευρωπαϊκή Περιφέρεια

Το έργο EuROPEAN δείχνει ότι ορισμένες εθνικές κυβερνήσεις ακόμα δεν έχουν αναγνωρίσει την κακοποίηση των ηλικιωμένων ως πολιτικό ζήτημα. Όταν δεν υπάρχει αναγνώριση, η εκτεταμένη ζημιά ή αγωγή, η παραβίαση των πολιτικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η παράλληλη έλλειψη προστασίας και τιμωρίας συνεχίζονται αμείωτα. Εθνική κυβερνητική παρέμβαση είναι απαραίτητη για να σταματήσει η εκμετάλλευση ευάλωτων ατόμων μεγάλης ηλικίας. Η αναγνώριση του προβλήματος αποτελεί βασική προϋπόθεση για καθένα από τα κράτη μέλη της Ευρώπης, όπως αυτή εκφράζεται στο Σημείο 4.1 της παρούσας έκθεσης.

Μέχρι σήμερα, αυτό το ελάχιστο επίπεδο δεν έχει επιτευχθεί σε όλη την Ευρωπαϊκή Περιφέρεια, παρά το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που περιλαμβάνεται στη Συνθήκη της Λισαβόνας (Δεκ. 2007)¹ και το ψήφισμα των Ηνωμένων Εθνών για την Τρίτη Ηλικία (Δεκ. 2010). Καλούμε την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) και το Συμβούλιο της Ευρώπης να αναλάβει δράση για την υλοποίηση αυτής της βασικής προϋπόθεσης σε όλες τις χώρες εντός της Ευρωπαϊκής Περιφέρειας ώστε να σταματήσει η κακοποίηση των ηλικιωμένων.

Προς ενιαίες εθνικές πολιτικές σε κάθε κράτος μέλος της Ευρώπης

Το έργο EuROPEAN επίσης δείχνει ότι ορισμένες χώρες ακόμα δεν έχουν ενιαίες εθνικές πολιτικές ή προγράμματα για την επίτευξη της επόμενης φάσης για την συστηματική καταπολέμηση της κακοποίησης των ηλικιωμένων. Προτείνουμε στην Ε.Ε. να προωθήσει αυτό το θέμα σε κάθε χώρα. Τέτοια προώθηση θα ήταν πολύ χρήσιμη για τις ΜΚΟ σε χώρες που επίσης υποστηρίζουν την ενιαία εθνική κυβερνητική προσέγγιση.

Οι Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν της παρέχουν αρμοδιό-

τητα για την ανάπτυξη νομοθεσίας σχετικά με την κακοποίηση των ηλικιωμένων. Η υγειονομική περίθαλψη και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των εξαρτημένων ηλικιωμένων ατόμων παραμένουν στην αρμοδιότητα κάθε κράτους μέλους.² Στο επίπεδο της Ε.Ε., ωστόσο, δίδεται προσοχή στην κακοποίηση των ηλικιωμένων στο πλαίσιο της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού (ΑΜΣ) για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη, η οποία προωθεί τον συντονισμό των εθνικών πολιτικών για τη μακροχρόνια φροντίδα. Έχουν υιοθετηθεί κοινόι στόχοι σε αυτό το πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης, της ποιότητας και της οικονομικής βιωσιμότητας.

Η βελτίωση της ποιότητας της μακροχρόνιας φροντίδας προφανώς θα βοηθήσει πολύ στην πρόληψη της κακοποίησης και της παραμέλησης των ηλικιωμένων. Δεν αρκεί, όμως, δεδομένου του γεγονότος ότι ορισμένοι ηλικιωμένοι κακοποιούνται ενώ δεν βρίσκονται σε παρεχόμενη μακροχρόνια περίθαλψη, είτε θεσμική είτε από την κοινότητα. Δραστηριότητα σε ευρωπαϊκό επίπεδο λαμβάνεται επίσης στον τομέα της Ενδοοικογενειακής Βίας. Εκτός από τις γυναίκες και τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι στοχοποιούνται ως πιθανά θύματα ολοένα και περισσότερου. Είναι σημαντικό να θυμόμαστε και σε αυτήν την περίπτωση, όμως, ότι η κακοποίηση των ηλικιωμένων είναι πολύ πιο ευρύτερη από την ενδοοικογενειακή βία.

Όπως συμβαίνει και σε εθνικό επίπεδο, μια ενιαία, πολιτική και προγραμματική προσέγγιση είναι αναγκαία και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στο πολιτικό επίπεδο, η διάσπαση του προβλήματος σε διάφορα μέρη δεν επιτρέπει την απαιτούμενη συνοχή στην πράξη. Για το λόγο αυτό, η συμμετοχή της Γενικής Διεύθυνσης Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων καθώς και της Γ.Δ. Δικαιοσύνης και της Γ.Δ. για την Υγεία και τους Καταναλωτές θα είναι απαραίτητη.

Τέλος, η κακοποίηση των ηλικιωμένων είναι ένα πολυεπίπεδο πρόβλημα. Εκτός από τις πτυχές της «ήπιας αρμοδιότητας», το φαινόμενο αυτό αφορά στις πτυχές της «σκληρής αρμοδιότητας», συμπεριλαμβανομένων των συνθηκών εργασίας των επαγγελματιών φροντιστών και των διασυννοριακών εργαζομένων, της καταναλωτικής πίστης και των τραπεζών, της αστυνομίας και της δικαιοσύνης και ακόμη και της ιατρικής. Σε αυτά τα τελευταία στοιχεία η Ε.Ε. θα μπορούσε να πετύχει περισσότερα, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, εφόσον υπάρχει η πολιτική βούληση

¹ Άρθρα. 1, 3, 4 and 25

² Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Προτάσεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση

1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να ενθαρρύνει την αναγνώριση της κακοποίησης των ηλικιωμένων ως πολιτικό θέμα σε κάθε κράτος μέλος της Ευρώπης ως ένα ελάχιστο επίπεδο. Τα ακόλουθα στοιχεία θα ήταν χρήσιμα:
 - μια ευρωπαϊκή πολιτική δήλωση του ρόλου του κράτους στην καταπολέμηση της κακοποίησης των ηλικιωμένων, ακόμη και αν η κατάχρηση πραγματοποιείται εντός της ιδιωτικής σφαίρας
 - ένα θετικό όραμα για την τρίτη ηλικία και τη δύναμη / τα δικαιώματα των ηλικιωμένων στην κοινωνία
 - διάδοση του ορισμού του ΠΟΥ της κακοποίησης των ηλικιωμένων.
2. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να προωθήσει ενιαίες εθνικές πολιτικές και προγράμματα για την πρόληψη και την καταπολέμηση της κακοποίησης των ηλικιωμένων σε κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να περιλαμβάνει την προώθηση του καταλόγου EuROPEAN που προτείνεται στην παρούσα έκθεση (Τμήμα 4.1).
3. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της κακοποίησης των ηλικιωμένων ως ένα αναπόσπαστο πολιτικό ζήτημα, με αποτέλεσμα μια αναπόσπαστη και ολοκληρωμένη προσέγγιση στο θέμα της Κακοποίησης των Ηλικιωμένων. Θα πρέπει να διεκδικηθούν συγκεκριμένες δραστηριότητες³, όπως στα παρακάτω παραδείγματα:
 - την διοργάνωση συνεδρίων με τα ενδιαφερόμενα μέρη⁴
 - την ρύθμιση και τον συντονισμό των εμπλεκόμενων Γενικών Διευθύνσεων
 - τη δημοσίευση ενός συγκεκριμένου εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών ή μιας ανακοίνωσης⁵
 - την τοποθέτηση του θέματος στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Έτους της Ενεργής Τρίτης Ηλικίας 2012.
 - την ενίσχυση ειδικής ευρωπαϊκής έρευνας

3 Εκτός από τις άλλες πρωτοβουλίες της Ε.Ε., π.χ. η Οδηγία των Φροντιστών, το έγγραφο εργασίας για το Ευρωπαϊκό Εθελοντικό Πλαίσιο για την Ποιότητα των Κοινωνικών Υπηρεσιών και της Μακροχρόνιας Φροντίδας. Αναφερόμαστε επίσης στον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τα δικαιώματα και της ευθύνες των ηλικιωμένων ανθρώπων που χρειάζονται μακροχρόνια περίθαλψη και βοήθεια, Ιούνιος 2010 (αποτέλεσμα του έργου EUSTA-CEA – www.age-platform.eu/en/daphne). Ο χάρτης αυτός προορίζεται ως έγγραφο

- την χρήση των προϋπολογισμών των προγραμμάτων (π.χ. PROGRESS και DAPHNE III)
 - την συνέχιση της αμοιβαίας μάθησης μέσω της ανταλλαγής ορθών πρακτικών (με την χρήση και την επέκταση της υφιστάμενης βάσης δεδομένων EuROPEAN στο διαδίκτυο) και μέσω προγραμμάτων ανταλλαγών με επισκέψεις σε χώρες που ήδη διαθέτουν εθνικά προγράμματα για την κακομεταχείριση των ηλικιωμένων
 - την συνέχιση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένης της προσθήκης των θεμάτων που λείπουν (π.χ. η κακοποίηση των ηλικιωμένων και των εθνικών μειονοτήτων)
 - την διεξαγωγή παρακολούθησης, ίσως μέσω ενός παρατηρητηρίου.
4. Διερεύνηση της δυνατότητας συντονισμένης νομοθεσίας σχετικά με τις ελάχιστες πτυχές της κακοποίησης των ηλικιωμένων για τις οποίες η Ε.Ε. έχει αδιαμφισβήτητη αρμοδιότητα, όπως, για παράδειγμα, την οικονομική κακοποίηση των ηλικιωμένων στον τομέα της προστασίας των καταναλωτών.

Πρόταση για το Συμβούλιο της Ευρώπης

Ως κοινότητα αξιών, το Συμβούλιο της Ευρώπης είναι ένας επίσης πολύ σημαντικός παράγοντας. Λειτουργεί στο Στρασβούργο και καλύπτει την περιοχική πέραν των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Συμβούλιο της Ευρώπης πρέπει να δώσει έμφαση στο ότι η κακοποίηση των ηλικιωμένων είναι μια πράξη που παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ζητούμε από το Συμβούλιο να διερευνήσει τον πιθανό ρόλο του στον τερματισμό του προβλήματος της κακοποίησης των ηλικιωμένων. Ένα ενδεχόμενο μέτρο θα μπορούσε να περιλαμβάνει μια Σύμβαση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της κακοποίησης των ηλικιωμένων, παρόμοια με τη Σύμβαση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Κωνσταντινούπολη, 11.V.2011).

αναφοράς εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για να επηρεάσει το περιεχόμενο της νομοθεσίας που αφορά στους ηλικιωμένους που κατοικούν στα κράτη μέλη της Ε.Ε.

4 Προγραμματισμένο για τα τέλη του 2011

5 Όπως και στο Έγγραφο Συζήτησης (Μάρτιος 2008): Τι μπορεί να κάνει η Ευρωπαϊκή Ένωση για την προστασία της αξιοπρέπειας της τρίτης ηλικίας και για την πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων;

Το παρόν Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για την Πρόληψη της Κακοποίησης και Παραμέλησης των Ηλικιωμένων αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου EuROPEAN (2009 – 2011), με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Κοινωνικής Ένταξης, ως ένα πιλοτικό πρόγραμμα για την πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων.

Το έργο αυτό χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η παρούσα έκθεση αντικατοπτρίζει αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών, και η Επιτροπή δε φέρει ευθύνη για την οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχει.

Εταίροι του Έργου:

Αυστρία
(EURAG Austria)

Τσέχικη Δημοκρατία
(Život 90)

Ελλάδα
(KMOP)

Ιρλανδία
(Age Action Ireland)

Ιταλία
(Anziani e Non Solo)

Πολωνία
(Fundacja JA KOBIEȚA)

Σλοβακία (Fórum pre pomoc
starším – národná sieť)

Σλοβενία
(ZDUS)

Ολλανδία
(ANBO)

Ολλανδία
(MOVISIE)
